Nr. 25-26. OLAM KATAN. שנה שניה.

תנאי החתימה.

באוסטריה־אונגריה: לשנה: 10.50 קראנען, לחצי שנה: 5.25 קראנען, לרבע שנה: 2.70 קראנען.

ברוסיה: לשנה: 4 רו״כ, לחצי שנה: 2 רו״כ, לרבע שנה: 1 רו״כ.

בשאר ארצות: באשכנז לשנה: 9 מארק, באנגליה לשנה: 8 שילינג, בשאר ארצות לשנה: 11 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 10 פרנק.

החותמים לשנה שלמה יקבלו בסוף השנה תשורה יפה חנם.
דמי החתימה יוכלו לשלם גם לשעורין: 2 רובל בעת החתימה, ושני הרובל הנותרים בראשית הרבע השני (ובשאר ארצות בכסף המדינה לפי הקורס).

מחיר כל נומר 10 קאפ׳, 25 העללער.

עם „הפדגוג״:

באוסטריה־אונגריה:
לשנה: 15.50 קראנען, לחצי שנה: 7.75 קראנען, לרבע שנה 3.90 קראנען.

ברוסיה:
לשנה: 6 רו״כ, לחצי שנה: 3 רו״כ, לרבע שנה 1.50.

בשאר ארצות:
באשכנז לשנה: 13 מארק, באנגליה לשנה: 12 שיללינג, בשאר ארצות לשנה: 17 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 16 פרנק.

בעד חלוף האדריסה 20 קאפ.

מחיר מודעות: בעד כל שורה קטנה פטיט 38 ה׳, 15 ק׳.

קראקוי, יום ד׳, י״א ניסן תרס״ג. **גליון כה־כו.** Krakau, 8 April (26 März) 1903.

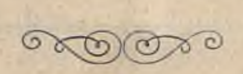

הננו מתכבדים להזכיר את מנויי ה„עולם קטן״, כי הגליון הזה הוא האחרון לרבע הזה (השני) ואלה שנמנו רק על רבע שנה (או על חצי שנה מראשית שנת תרס״ג) יואילו להזדרז ולחדש את חתימתם, לבל תהיה הפסקה במשלוח הגליונות אליהם. המחדשים את חתימתם יואילו לשלוח אלינו את האדריסא הנדפסת שלהם או להודיענו את המספר שעל אדריסתם בדיוק.

מפני שהתרבו המנויים על ה„עולם קטן״ ברבע האחרון יותר מאשר חשבנו והאכס׳ שנדפסו לא הספיקו לכל המנויים והוצרכנו להדפיס את הגליונות החסרים במהדורה שניה, והדפסת המהדורה השניה דרשה זמן ידוע, ולכן לא קבלו המנויים החדשים את הגליונות הראשונים זמן ידוע וזה גרם בכלל מעצורים במשלוח עלי הער״ק להמנויים במועדם.

עתה כבר נגמרה הדפסת המהדורה השניה של העלים החסרים, והוסרו כל המעצורים שהיו במשלוח הער״ק, ומעתה יוכלו המנויים להיות בטוחים, כי עלי הער״ק ישלחו במועדם.

המו״ל.

גְדוּד אֵלִיָהוּ.

(אַגָדָה).

לֵיל חַג הַדְרוֹר.
וּנְבִיא הָאוֹר
יָקוּם יָעִיר
בִּמְרוֹמֵי־רוּם;

שׁוֹפָר בְּפִיו —
וּכְרוּבֵי זִו,
זַכִּים כִּרְבִיב
עֵין יֶלֶד תָּם,

קַלִּים כִּצְלִיל
מַנְגִינַת־גִיל,
עֲדוּיֵי כְלִיל
הוֹד נֹגַהּ־יוֹם,—

עָפִים סָבִיב,
כְּנִשְׁמוֹת אָבִיב
בְּיֶרַח זִו,
הֵישׁ עַד הָלוֹם.

אָז יִתֵּן צַו —
וּבָא קַל עָב
וְעִם גְדוּד כְּרוּבָיו,
עַלִּיזֵי דְרוֹר,

יָעוּף חִישׁ קַל
מִשְׁמֵי שְׁמֵי עָל
לִנְוֵה עַם דָל
כָּלוּא בַבּוֹר.

כַּאֲשֶׁר יַעֲבֹר
זֶה גְדוּד הָאוֹר
שָׁם רֵיחַ מוֹר,
פִּלְאֵי אָבִיב;

צִפּוֹר עַל גָג,
בַּמַּיִם דָג
אוֹמֵר: חַג, חָג
לַיְקוּם סָבִיב!

וּמָעוֹן שָׁם בֵּן
יוֹדֵעַ כֵּן
סַפֵּר בְּחֵן
עַל דְרוֹר עָם רָם,

שֶׁבָּעוֹ וּגָדוֹל
שָׁבַר הָעֹל
וַיֵּרָא לַכֹּל,
כִּי עָם הוּא, עָם! —

שָׁם חִישׁ יָעוּף
בֶּן־זֹהַר כְּרוּב
עוֹפֵף וָשׁוּב
כְּעוֹף בַּקֵּן,

וַיָּצֶק עֹז
וּדְרוֹר וּמָשׂוֹשׂ
אֶל תּוֹךְ הַכּוֹס,
אֶל כּוֹס הַבֵּן;

אָז יֵשְׁתְּ כוֹסוֹ,
וּבִשְׁתוֹתוֹ
יִרְאֶה אוֹתוֹ,
אֶת כְּרוּב הָרוֹם;

גַם בִּלְבָבוֹ
הַכְּרוּב יָבֹא,
וְעַל מִשְׁכָּבוֹ
יִקְסֹם לוֹ חֲלוֹם...

כַּרְמְלִי.

חג הפסח.

(תמונה).

ערב פסח.

השמש יצאה על הארץ וקרניה הראשונים חדרו לביתו הקטן של רבי יואל החנוני רק בעד זוית החלון העליונה.

ובנו יחידו של רבי יואל, אליה הקטן, ילד כבן שמונה שנים, שכב כבר על משכבו בעינים פקוחות, ולא חפץ עוד לישן. הוא שכב לו על מצעו הרך והביט בענג על הנקיון והטהר שבכל פנות הבית: התקרה והקירות לבנים כשלג, החלונות מרחצים ומשפשפים היטב היטב; השלחן והספסלים נראים כחדשים; — אמו לא חסה על עמלה ותרחצם, ותשפשפם בחול, ותגררם בסכין שלש פעמים זו אחר זו - ורצפת הבית גם היא נקיה כמעט כדף השלחן.

— לא — חשב אליה הקטן בלבו — היום לא אישן עוד. והוא מכין את עצמו לקום.

— למה, בני, כה תשכים לקום? — שאלתהו אמו בראותה, כי הוא מרים את ראשו. — ישן, בני, ישן, — הוסיפה אמו בקול רך ומלא אהבה — הלא הסדר הראשון היום בערב — התדע? — ועליך לשאל „ארבע קשיות", ואם תשכים כה לקום תרדם בראשית הערב, ולא תוכל לא לשאל את קשיותיך ולא לשתות „ארבע כוסות" ולא כלום. שכב אפוא, בני, שכב וישן!

היא היטיבה את מכסהו והחליקה בידה על לחיו ותלך לה.

ואליה הקטן סגר את עיניו וישכב רגעים אחדים מבלי נוע. אוהב הוא את אמו הטובה והוא רוצה בכל לב לעשות לה „נחת רוח" ולישן עוד מעט.

אך עד מהרה פקח שנית את עיניו. הוא זכר פתאם את כל הענג הנכון לו ביום הזה: בעוד שעות אחדות, יעלה אל תחת הגג דרך החור הצר, אשר בפנה שם מלמעלה, ויסדר שם מתחלה סביב המעשנה את כל כלי החמץ שיושיטו לו, ואחר כן יושיט הוא לאביו את כל כלי הפסח: את הקערות היפות ואת הכוסות המצירות.. ובנתים הלא יוכל גם להביט ממרום שבתו הרחק הרחק אל השדות ואל היערים...

עודנו שוכב ומדבר לנפשו, והנה עלה פתאם באזניו קול קציצה בסכין.

— אמי קוצצת את צפרני התרנגלות השחוטות — אמר לנפשו — ועוד מעט ותנתחן.

והוא קופץ מהר מעל משכבו לובש את מכנסיו ורץ אל המטבח.

— הוי, הוי, — קרא בקול צוהל — מה רבו חלמוני הביצים בבטן התרנגלת! התבשלי לי, אמי, לפנות ערב אחדות מהן?

— אבשל לך, בני, אבשל לך.

— וזהו קרקבן, אמי?

— כן, בני, זהו הקרקבן.

— וזה — הכבד? הוי, אמי, לפנות ערב תצלי לי את הכבד הזה! הוי, אני זוכר, כבד של תרנגלת מתוק מאד!

— אני אצלה לך גם את הכבד. אך היה לי בן מקשיב.

— וזה, אמי, מה זה? ושם עוד — מה שם?

ואם אליה עשתה בידיה את מלאכתה ובפיה ענתה לו על כל שאלותיו.

בנתים בא גם רבי יואל ובידו אברומה[1]) גדולה, והיא עודנה מפרפרת.

— הוי, הוי, — קרא אליה הקטן ועיניו אורו מרב שמחה — הביטי, אמי, הדג חי, הדג מקפץ!

— התדעי, שרה, איה השגתי אברומה טובה כזאת? — פנה רבי יואל אל אשתו.

— איה? מידי מי?

---

[1]) אברומה, Лещъ בראססען.

— מִידֵי אַלֶכְּסֵי מַכָּרֵנוּ. בְּשׁוּק הָיוּ הַדָּגִים בְּיֹקֶר גָּדוֹל, וְלָכֵן נִמְלַכְתִּי וְהָלַכְתִּי אֶל אַלֶכְּסֵי הַדַּיָּג הַיּוֹשֵׁב עַל שְׂפַת הַנָּהָר. אֲנִי הוֹלֵךְ לִי כֹּה בַּמְּסִלָּה הַמּוֹבֶלֶת אֶל בֵּיתוֹ וְהִנֵּה קוֹל קוֹרֵא אֵלָי. הִבַּטְתִּי אֶל הַנָּהָר, וְהִנֵּה הוּא, אַלֶכְּסֵי עוֹלֶה עַל הַחוֹף מִדִּיגוֹ וְסַלּוֹ מָלֵא דָגִים חַיִּים. אָז בָּחַרְתִּי לִי אֶת הָאַבְרוֹמָה הַזֹּאת וָאֲמַהֵר לַהֲבִיאָהּ אֵלָיִךְ.

— טוֹב מְאֹד, עָנְתָה שָׂרָה בְּשִׂמְחָה.— וְעַתָּה דְּרוּשִׁים לִי אֲחָדִים מִכְּלֵי הַפֶּסַח: שְׁתֵּי קְעָרוֹת חֶרֶס גְּדוֹלוֹת, אַחַת לִשְׁטִיפַת הַתַּרְנְגֹלֶת וְאַחַת לִשְׁטִיפַת הָאַבְרוֹמָה.

— כֵּן, כֵּן, אַבָּא,— קָרָא אֵלִיָּה וַיֹּאחַז אֶת אָבִיו בִּשְׁתֵּי יָדָיו,— הַעֲמִידָה־נָא אַבָּא אֶת הַסֻּלָּם, וְעָלִיתִי אֶל תַּחַת הַגַּג וְאוֹרִיד אֶת הַקְּעָרוֹת וְאֶת הַסִּירוֹת.

— חַכֵּה, בְּנִי,— אָמַר אֵלָיו רַבִּי יוֹאֵל — בְּעוֹד שָׁעָה נֹאכַל אֶת סְעֻדַּת הֶחָמֵץ הָאַחֲרוֹנָה, כִּי הַיּוֹם — הֲלֹא תֵדַע? — מֻתָּר לֶאֱכֹל חָמֵץ רַק עַד הַשָּׁעָה הָעֲשִׂירִית, וְעַתָּה כְּבָר הִגִּיעָה הַשָּׁעָה הַתְּשִׁיעִית,— וְאָז נַעֲלֶה בָרִאשׁוֹנָה אֶת כָּל כְּלֵי הֶחָמֵץ, וְאַחַר נוֹרִיד אֶת כְּלֵי הַפֶּסַח כֻּלָּם.

וְרַבִּי יוֹאֵל הָלַךְ אֶל הַחֶדֶר הַשֵּׁנִי וַיִּקַּח אֶת כִּיס הַטַּלִּית וְהַתְּפִלִּין.

— עַתָּה, בְּנִי, נֵלֵךְ לְהִתְפַּלֵּל,— פָּנָה אֶל אֵלִיָּה הַקָּטָן.

הַנַּעַר לָקַח אֶת סִדּוּרוֹ וַיֵּלֶךְ בְּלִי חֶמְדָּה אַחֲרֵי אָבִיו.

בְּשׁוּבָם הַבַּיְתָה הָיָה כְּבָר הַכֹּל מוּכָן לַסְּעֻדָּה: עַל יַד הַפֶּתַח בַּמִּטְבָּח עָמְדָה הַתֵּבָה הַגְּדוֹלָה, שֶׁכָּל יְמֵי הַחֹרֶף הָיוּ בָהּ תַּפּוּחֵי אֲדָמָה, וְעַתָּה הִיא מְשַׁמֶּשֶׁת לְשֻׁלְחָן וְהִיא מְכֻסָּה בְּמַפָּה יְשָׁנָה וּטְלוּאָה. עַל הַמַּפָּה הָיוּ מֻנָּחוֹת שָׁלֹשׁ חַלּוֹת חִטִּים וְעָמְדוּ שָׁלֹשׁ כּוֹסוֹת וְכַד חָלָב; סַפְסָל לֹא הָיָה לִפְנֵי הַתֵּבָה — אַךְ קֶרֶשׁ אָרֹךְ הָיָה מֻנָּח עַל שְׁנֵי גִזְרֵי עֵצִים, שֶׁעָמְדוּ כְּנֵס.

אָבִיו וְאִמּוֹ נָטְלוּ אֶת יְדֵיהֶם וַיֵּשְׁבוּ בִּזְהִירוּת רַבָּה עַל שְׁנֵי קְצוֹת הַקֶּרֶשׁ הַמִּתְנוֹעֵעַ. אֵלִיָּה הַקָּטָן נָטַל גַּם הוּא אֶת יָדָיו וַיֵּשֶׁב בָּאֶמְצַע.

— מַדּוּעַ לֹא תֹאכַל, בְּנִי? — שְׁאֵלַתְהוּ אִמּוֹ, בִּרְאוֹתָהּ כִּי הוּא חָפֵץ כְּבָר לָקוּם מִמּוֹשָׁבוֹ.— הֲלֹא תֵדַע, כִּי עַד הָעֶרֶב אֵין מַה לֶּאֱכֹל בַּיּוֹם הַזֶּה: הֶחָמֵץ אָסוּר וְהַמַּצָּה גַּם הִיא אֵינֶנָּה מֻתֶּרֶת.

אַךְ אֵלִיָּה לֹא אָכַל עוֹד; הוּא לֹא חָדַל לַחְשֹׁב עַל אֹדוֹת הַסֻּלָּם וְהַגָּג. לְסוֹף כָּלְתָה גַּם הַסְּעֻדָּה. כָּל כְּלֵי הֶחָמֵץ הוּצְאוּ הַחוּצָה עַל יַד הַקִּיר, וְהַסֻּלָּם הָעֳמַד נִשְׁעָן אֶל הַחוֹר, אֲשֶׁר בְּפִנַּת הַגָּג.

וְאֵלִיָּה קָפַץ עַל הַסֻּלָּם וְהֵחֵל לְטַפֵּס מַעְלָה מָעְלָה, וְאָבִיו עוֹלֶה גַּם הוּא אַחֲרָיו.

— אָנָה תַּבִּיט שָׁם? — שָׁאַל הָאָב.

— הוֹי, הוֹי! — קָרָא הַנַּעַר מִבְּלִי עֲנוֹת עַל דִּבְרֵי אָבִיו — אֲנִי רוֹאֶה הַרְחֵק, הַרְחֵק מְאֹד!

— בֹּא מַהֵר אֶל תַּחַת הַגָּג! — גָּעַר בּוֹ אָבִיו,— פֶּן תִּפֹּל חָלִילָה מֵעַל הַסֻּלָּם.

— עַתָּה הִנְנִי תַּחַת הַגָּג — הֵרִיעַ אֵלִיָּה בְּשִׂמְחָה כַּעֲבֹר רֶגַע וַיַּבֵּט מִן הַחוֹר.

— טוֹב, בְּנִי, אָמַר לוֹ אָבִיו,— שֵׁב שָׁם וְאַל תּוֹצֵא אֶת רֹאשְׁךָ הַחוּצָה, פֶּן תִּפֹּל, חָלִילָה אַרְצָה; אֲנִי אַעֲלֶה לְךָ אֶת כְּלֵי הֶחָמֵץ, וְאַתָּה תְּסַדְּרֵם כְּמוֹ בַשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה — הֲלֹא תֵדַע אֵיפֹה? — בַּפִּנָּה הַיְמָנִית מֵאַחֲרֵי הַמַּעֲשֵׁנָה.

אַךְ אֵלִיָּה כְּמוֹ לֹא שָׁמַע אֶת דִּבְרֵי אָבִיו וַיִּקְרָא כְּמִקֹּדֶם: הוֹי, הוֹי! מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שָׁם בַּמֶּרְחָק! הִנֵּה שָׁם עַל הָאָחוּ מְטַיְּלוֹת לָהֶן: שְׁתֵּי חֲסִידוֹת גְּדוֹלוֹת וּמְנֻקָּרוֹת בְּחַרְטוּמָן הָאָרֹךְ וְחוֹפְרוֹת שָׁם דְּבַר־מָה... לוּ יָכֹלְתִּי לְצוּדָן, כִּי עַתָּה אוּלַי רָכַבְתִּי עֲלֵיהֶן — הֲלֹא הֵן כָּל כָּךְ גְּדוֹלוֹת וְכַנְפֵיהֶן כָּל כָּךְ רְחָבוֹת! — אַךְ הִנֵּה הֵן מִתְרוֹמְמוֹת מֵעַל הָאָרֶץ... בְּחַרְטוּמָן יֵשׁ אֵיזֶה דָּבָר שָׁחוֹר... הֵן עָפוֹת יָשָׁר אֵלֵינוּ...

— חֲסִידָה! חֲסִידָה! כַּשׁ־כַּשׁ־כַּשׁ! חֲסִידָה! חֲסִידָה! כַּשׁ־כַּשׁ־כַּשׁ! — הֵחֵל אֵלִיָּה לָשִׁיר אֶת שִׁירַת הַיְלָדִים בִּרְאוֹתָם חֲסִידָה עָפָה.

— הֵא לְךָ שְׁתֵּי קְדֵרוֹת.— הִפְסִיקוֹ אָבִיו פִּתְאֹם,— קַח וְהַעֲמִידֵן עַל מְקוֹמָן.

אֵלִיָּה לָקַח מִידֵי אָבִיו אֶת שְׁתֵּי הַקְּדֵרוֹת, אַךְ בְּטֶרֶם הֶעֱמִידָן עַל מְקוֹמָן הֵחֵל לְהַקִּיפוֹ בִּשְׁאֵלוֹת: אִם הַחֲסִידוֹת הָאֵלֶּה הֵן אוֹתָן הַחֲסִידוֹת, שֶׁרָאָה פְּעָמִים אֲחֵרוֹת בַּקַּיִץ הֶעָבָר עַל עֵץ גָּבֹהַּ אֵצֶל בֵּית הַמֶּרְחָץ? וְאִם יוּכַל אִישׁ לִרְכֹּב עַל גַּבָּן בֵּין כַּנְפֵיהֶן הַגְּדוֹלוֹת וּלְהֵאָחֵז בִּשְׁתֵּי יָדָיו בְּצַוָּארָן הָאָרֹךְ לְבַל יִפֹּל לָאָרֶץ?

— שׁוֹטֶה קָטָן,— עָנָהוּ רַבִּי יוֹאֵל בִּשְׂחוֹק — הֲרָאִיתָ מִיָּמֶיךָ שֶׁיִּרְכַּב אִישׁ עַל אֵיזֶה עוֹף? — וּבְדַבְּרוֹ יָרַד לְהַעֲלוֹת עוֹד כֵּלִים שׁוֹנִים.

— אֲבָל הָרַבִּי,— קָרָא הַנַּעַר,— הָרַבִּי סִפֵּר לָנוּ פַּעַם אַחַת, כִּי לְפָנִים הָיָה מֶלֶךְ אֶחָד גָּדוֹל, אַלֶכְּסַנְדֶּר מוּקְדוֹן שְׁמוֹ, וְהוּא רָכַב וְעָף עַל נֶשֶׁר עֵת רַבָּה מְאֹד; הוּא סִפֵּר לָנוּ, כִּי אַלֶכְּסַנְדֶּר מוּקְדוֹן אָחַז בְּיָדוֹ כִּידוֹן, וַחֲתִיכַת בָּשָׂר תְּחוּבָה עָלָיו לֹא רָחוֹק מֵחַרְטוּם הַנֶּשֶׁר, וּלְכָל צַד שֶׁהִטָּה אֶת כִּידוֹנוֹ, שָׁמָּה עָף הַנֶּשֶׁר; הַנֶּשֶׁר חָשַׁב, שֶׁאִם יָעוּף אַחֲרֵי הַבָּשָׂר, יַשִּׂיגֵנוּ מְהֵרָה, וְלֹא הֵבִין, כִּי הַבָּשָׂר עָף אִתּוֹ יָחַד.

— כַּדָּבָר הַזֶּה,— הֵחֵל רַבִּי יוֹאֵל—...

אַךְ הַנַּעַר לֹא נְתָנוֹ לְדַבֵּר וַיּוֹסֶף: הָרַבִּי סִפֵּר לָנוּ, כִּי בִּרְכֹב כֹּה אַלֶכְּסַנְדֶּר מוּקְדוֹן עַל הַנֶּשֶׁר נָפְלָה פִּתְאֹם חֲתִיכַת הַבָּשָׂר מֵעַל הַכִּידוֹן, וְהַנֶּשֶׁר הֵחֵל לָרֶדֶת מָטָּה; אָז מִהֵר אַלֶכְּסַנְדֶּר מוּקְדוֹן וַיַּחְתֹּךְ מִירֵכוֹ חֲתִיכַת בָּשָׂר אַחֶרֶת וַיְשִׂימֶנָּה עַל הַכִּידוֹן וַיּוֹסֶף לָעוּף עַל הַנֶּשֶׁר מַעְלָה, מָעְלָה.

— כַּדָּבָר הַזֶּה,— בֵּאֵר לוֹ רַבִּי יוֹאֵל — הָיָה לְפָנִים,

ומאז לא נשמע עוד, כי יעוף איש על נשר, וגם זאת עליך לדעת, כי הנשר הוא הרבה גדול מהחסידה.

— עוד גדול מהחסידה! — השתומם הנער — הו, הו, הו!...

רגעים אחדים עברו בדמיה. כלי החמץ העלו, ואליה הקטן כבר החל להושיט מן החור את כלי הפסח. — והנה נשמע עוד פעם קולו הצוהל: — הו, הו! שם הרחק ביער אני רואה עגלה נוסעת! היא רתומה לשני סוסים וכצדם רץ סיח — הוי, מה חפצתי לנסע על עגלה כזאת!

— מהרה, בני, מהרה — זרזהו אביו — הלא ערב פסח היום, השכחת? ועוד עלי ללכת לקנות יין ומי דבש.

הנער הפץ מאד לראות אנה תסע העגלה, אך מצות אביו חזקה עליו, והוא מהר להושיט לו את כלי הפסח בלי הפסקה.

עברו רגעים אחדים ואליה היה כבר למטה; ורבי יואל ואשתו החלו לשאת את הכלים הביתה.

— ומה אשא אני? תנו גם לי איזה דבר לשאת — התחנן אליה הקטן.

— קח לך את הכוסות — אמר לו אביו — אך השמר לך פן תשברן.

אליה לקח את הכוסות וישאן בזהירות רבה, ועל כל הדרך הכריז בקול שמחה: כוסות של פסח! כוסות של פסח! כוסו של אליהו הנביא!

כאשר הובאו כלי הפסח הביתה, הלך אליה לראות בשרף אביו את החמץ, אך כאשר הלך אביו החנותה לא מצא עוד אליה כל ענין לפניו. הוא נסה אמנם לחזור על ההגדה ושיר השירים, אך עד מהרה החל לנמנם, ואמו השכיבתהו במטה ויישן.

כאשר הקיץ משנתו היה כבר השלחן מכסה במפה לבנה כשלג; בקצהו האחד, במקום מושב אבא, היו מנחות שלש מצות, מכסות במטפחת לבנה גם היא, ועל ידן עמד בקבוק גדול מלא יין; בקצהו השני עמדו מנורות הנחשת המבריקות ונרות גדולים תחובים בהן.

— הטיבות, בני, לעשות בשכבך לישן — אמר אליו אביו בגשתו אליו — עתה אני בטוח, כי לא תישן בעת הסדר. אך עתה קומה, בני, ורחץ ולבש בגדיך החדשים, כי בעוד שעה עלינו ללכת לבית המדרש.

— ומתי, — שאל הנער וישפשף בידו האחת את עיניו, מתי אכל את החלמונים ואת הכבד של תרנגלת, שהבטיחה לי אמא?

— כאשר תרחץ, בני — ענהו אביו וירימהו מן המטה.

ואליה הקטן מהר אל המטבח וירחץ ראשו ופניו וידיו „לכבוד יום טוב" ויאכל את הכבד ואת החלמון, אשר חכו לו כבר על קצה השלחן. אחר לבש את בגדיו החדשים, וילך עם אביו לבית התפלה.

בשובו עם אביו מבית התפלה היה כבר הכל מוכן. במקום מושב האב היתה מתקנת „מטת הסבה"; על השלחן עמדו הכוסות, כל אחת על מקומה הראוי לה, באמצע השלחן עמד בקבוק יפה מלא יין ועל ידו הצלחת עם ה„זרוע", הכרפס, הביצה, המרור והחרסת — וישבו אל הסדר.

אליה הקטן שאל את ה„קשיות" בטוב טעם ובשפה צחה! וגם את כל ההגדה קרא ויבאר, לשמחת לב הוריו, בקולו הרך והנעים.

— מדוע לובשים בלילה הזה את הקיטל? — שאל אליה את אביו בעת הסעדה.

— הקיטל — אמר אביו — הוא סמן של צער ודאגה, יען כי הוא בגד מתים העליון; עתה אנחנו חוגגים מועד צאתנו לפני אלפי שנים מעבדות לחרות, אנחנו חוגגים מועד היותנו לעם חפשי ועומד ברשות עצמו. אבל הן גם עתה עבדים הננו, כי בגלות אנחנו, רחוקים, רחוקים מארצנו הטובה והנעימה... ולכן אנחנו לובשים הלילה הזה את הקיטל לאות, כי בכל עת ובכל שעה, בימי חול ובימי חג, תמיד אנחנו זוכרים את ארצנו השוממה ותמיד אנחנו שואפים לשוב אליה, תמיד, ועתה ב„זמן חרותנו" עוד יותר. כן, בני, עוד שוב נשוב לארצנו, לארץ ישראל, ועוד נהיה לעם חפשי, עם חכם וגדול וטוב, כאשר היינו לפנים.

ורבי יואל ספר לבנו כי כבר החלו היהודים לשוב לארץ ישראל, כי כבר ישנם שם ילדים, המדברים עברית ואוכלים ענבים מכרמי אבותיהם, ועוד דברים יפים כאלה. ואליה הקטן ישב כל העת שדבר אביו את דבריו, ויקשב וישמע.

כאשר כלו לאכל את הסעדה, הגביה רבי יואל את הכר מעל מטת הסבתו לקחת משם את האפיקומן, אשר טמן שם עוד בראשית הסדר, והנה האפיקומן... איננו!

רבי יואל ואשתו הביטו זה על זו וישחקו ואליה הקטן התאדם מעט וישחק גם הוא.

— ומה חפצך, בני, הפעם בעד השבת האפיקומן? — שאלהו רבי יואל במאור פנים.

— הפעם, אבא, — ענה הנער, — אני חפץ כי תמכר את ביתך ואת חנותך ונסע כלנו לארץ ישראל. אני חפץ כי בשנה הבאה נהיה בארץ ישראל...

— אמן, בני, — קרא אביו וישקהו על מצחו.

ואמו קמה ממקומה ותגש אליו ותחבקהו ותלחצהו אל לבה ותשקהו בכל עז אהבת־אם...

— בן יקיר! בן נחמד! בן חכם וחביב אתה לי! — קראה בין נשיקה לנשיקה.

וְרַבִּי יוֹאֵל הוֹסִיף: יִתֵּן יְיָ וּלְשָׁנָה הַבָּאָה נִהְיֶה כֻּלָּנוּ, כָּל הַיְהוּדִים, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל!

כַּאֲשֶׁר נִגְמַר הַסֵּדֶר וְרַבִּי יוֹאֵל קָרָא בְּקוֹל רֹגֶשׁ: לַשָּׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם! — קָפַץ אֵלִיָּה עַל הַסַּפְסָל וַיִּשָּׂא יְמִינוֹ לְמַעְלָה וַיִּקְרָא בְּכָל כֹּחוֹ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים: לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלָיִם! לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלָיִם! לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלָיִם!

— אָמֵן! אָמֵן! אָמֵן! — עָנוּ אַחֲרָיו אָבִיו וְאִמּוֹ וַיִּקָּחוּהוּ מֵעַל הַסַּפְסָל וַיְחַבְּקוּהוּ וַיִּשָּׁקוּהוּ חֲלִיפוֹת זְמַן רַב מְאֹד.

מ. ב. לֵוִינִיק.

רַעְמְסֵס הַשֵּׁנִי (פַּרְעֹה שֶׁבִּימֵי מֹשֶׁה).

מַהֲרָ"ל מִפְּרָג.

(הַגָּדָה לְפֶסַח).

רַב זָקֵן הָיָה בְּעִיר פְּרָג הַגְּדוֹלָה, אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ בֵּיהֶם, וּשְׁמוֹ רַבִּי לֵוִי. וַיְהִי הָרַב הַזֶּה אִישׁ צַדִּיק וְקָדוֹשׁ מְאֹד; וּכְכָל אֲשֶׁר גָּדְלָה צִדְקָתוֹ כֵּן רַבָּה חָכְמָתוֹ בַּתּוֹרָה וּבְכָל דְּבַר מַדָּע, וּכְכָל אֲשֶׁר רַבָּה חָכְמָתוֹ כֵּן גָּדְלָה עַנְוָתוֹ וְאַהֲבָתוֹ לְכָל הָאָדָם הַנִּבְרָא בְּצֶלֶם אֱלֹהִים. הוּא חִבֵּר סְפָרִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים מְאֹד, סְפָרִים הַמְּלֵאִים חָכְמָה עֲמֻקָּה וְדַעַת אֱלֹהִים וּבְקִיאוּת רַבָּה בְּתַלְמוּד וּבְכָל דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַגְּדוֹלִים מִדּוֹר דּוֹר. וַיֵּצֵא לוֹ שֵׁם בְּכָל הָאָרֶץ וַיִּקְרְאוּ לוֹ מַהֲרָ"ל (לֵאמֹר: מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי לֵוִי) מִפְּרָג.

וְכָל בְּנֵי פְּרָג, הָעִיר הַגְּדוֹלָה לֵאלֹהִים, כַּיְּהוּדִים כָּעַם הָאָרֶץ, מְכַבְּדִים וּמְנַשְּׂאִים אֶת הָרַב הַזָּקֵן הַזֶּה. וְהָיָה בִּהְיוֹת דְּבַר רִיב וּמִשְׁפָּט בֵּין יְהוּדִי וּבִיהָמִי, אוֹ גַם בֵּין בִּיהָמִי לְבִיהָמִי — עַד הָרַב הַזָּקֵן יָבוֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם, וּכְכָל אֲשֶׁר יַחֲרֹץ מִשְׁפָּטָם כֵּן יָקוּם; כִּי כִּדְבַר הָאֱלֹהִים כֵּן הָיוּ דְּבָרָיו בְּעֵינֵיהֶם. וַיְהִי רַבִּי לֵוִי לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת לַעֲדָתוֹ.

וַעֲדַת הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בִּפְרָג עֵדָה גְּדוֹלָה וַעֲתִיקָה, וְלָהּ בֵּית כְּנֶסֶת עַתִּיק מְאֹד, הַנִּפְלָא בְּמַרְאֵהוּ וּבְבִנְיָנוֹ מִבַּיִת וּמִחוּץ. וְזִקְנֵי הָעִיר הַהִיא הָיוּ מְסַפְּרִים עָלָיו כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

כַּאֲשֶׁר חָרְבָה עִירֵנוּ וְשָׁמֵם בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ בִּידֵי הָרוֹמָאִים הֶעָרִיצִים, וּשְׁאֵרִית גִּבּוֹרֵי יְהוּדָה הָגְלוּ מֵאַרְצָם הַטּוֹבָה, אֲשֶׁר רָוְתָה מִדָּמָם, וַיִּתְפַּזְּרוּ לְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם, נִדְּחוּ רַבִּים מִן הַגּוֹלִים אֶל אֶרֶץ בֵּיהֶם וַיָּבֹאוּ וַיֵּשְׁבוּ בִּפְרָג, בִּירַת הָאָרֶץ הַהִיא. אַךְ לִפְנֵי הִפָּרְדָם מִמִּקְדָּשָׁם הֶחָרֵב, לָקְחוּ עִמָּהֶם מֵאֲבָנָיו הַקְּדוֹשׁוֹת וַיִּשָּׂאוּן אִתָּם אֶל כָּל אֲשֶׁר הָלָכוּ; וּבְבוֹאָם לִפְרָג בָּנוּ בְּאַבְנֵי הַמִּקְדָּשׁ אֶת בֵּית הַכְּנֶסֶת, אֲשֶׁר יִשְׁפְּכוּ בוֹ אֶת נַפְשָׁם לִפְנֵי יְיָ. וְהִשָּׁבֵעַ נִשְׁבְּעוּ בָּעֵת הַהִיא, כִּי בְּשׁוּב אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁבוּת עַמּוֹ, יָשׁוּבוּ וְלָקְחוּ אִתָּם אֶת אַבְנֵי הַקֹּדֶשׁ הָאֵלֶּה וֶהֱשִׁיבוּן יְרוּשָׁלַיְמָה, לָשׁוּב וְלִבְנוֹת בָּהֶן אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַגָּדוֹל וְהַנֶּאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ, אֲשֶׁר לֹא יֵחָרֵב עוֹד, כִּי עָמוֹד יַעֲמֹד כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ וְהַזֹּהַר יַזְהִיר כְּזֹהַר הַשֶּׁמֶשׁ בָּרָקִיעַ.

וְאוּלָם שְׁנוֹת מֵאוֹת רַבּוֹת, רַבּוֹת מְאֹד כְּבָר עָבְרוּ, וּבֵית הַכְּנֶסֶת הֶעַתִּיק עוֹדֶנּוּ עוֹמֵד וּמְחַכֶּה לַיּוֹם הַגָּדוֹל, אֲשֶׁר יְחַלְּצוּ מִמֶּנּוּ אֶת אֲבָנָיו לַהֲשִׁיבָן לִמְקוֹם קָדְשָׁן.

וְיָמִים רָעִים בָּאוּ לְגוֹלֵי יְהוּדָה הַזָּרִים בְּכָל אַרְצוֹת תֵּבֵל. נַהֲרֵי נַחֲלֵי דָם שָׁטְפוּ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קָצֶהָ.

וְהַדָּם דַּם בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים הַנָּעִים וְנָדִים בַּנֵּכָר וְאֵינָם שׁוֹכְחִים וְאֵינָם יְכוֹלִים לִשְׁכֹּחַ אֶת אַרְצָם וֵאלֹהֵיהֶם.

אַלְפֵי מְדוּרוֹת וּמוֹקְדֵי אֵשׁ נֶעֶרְכוּ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קָצֶהָ לְהַעֲלוֹת עַל הַמּוֹקֵד אֶת הַחַטָּאִים בְּנַפְשׁוֹתָם —

וְהַחַטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנֵי צִיּוֹן הַנֶּאֱמָנִים הֵם, הַנָּעִים וְהַנָּדִים בַּנֵּכָר וּמְקַוִּים וְאֵינָם יְכוֹלִים לֹא־לְקַוּוֹת לָשׁוּב וְלִהְיוֹת לְעַם חָפְשִׁי, לְעַם גָּדוֹל וּלְאוֹר עוֹלָם בְּאַרְצוֹ.

וְהַיָּמִים הוֹלְכִים וְרָעִים, וְהָאוֹיְבִים הוֹלְכִים וְרַבִּים, וְהַגְּזֵרוֹת הוֹלְכוֹת וְקָשׁוֹת. גּוֹלֵי יְהוּדָה גֹּרְשׁוּ מִשֶּׁבֶת בֶּעָרִים יַחַד עִם יֶתֶר הָאֶזְרָחִים וַיִּהְיוּ כְלוּאִים בִּרְחוֹב צַר אֶחָד מֻקַּף חוֹמָה, אֲשֶׁר קָרְאוּ לוֹ „גִּיטוֹ". אַךְ לֹא אַחַת נֶהְפַּךְ הַגִּיטוֹ לְגֵיא הֲרֵגָה; לֹא אַחַת נֶהְפַּךְ הַגִּיטוֹ לְיָם שֶׁל אֵשׁ, אַךְ — רְאֵה זֶה פֶּלֶא! — בֵּית הַכְּנֶסֶת הַיָּשָׁן הָעוֹמֵד בְּלֵב הַגִּיטוֹ, בֵּית הַכְּנֶסֶת הַבָּנוּי מֵאַבְנֵי הַמִּקְדָּשׁ, עוֹדֶנּוּ עוֹמֵד וְקַיָּם. בּוֹעֵר הוּא בָאֵשׁ וְאֵינֶנּוּ אֻכָּל. וְהוּא עוֹמֵד וּמְחַכֶּה לַיּוֹם הַגָּדוֹל, אֲשֶׁר יְחַלְּצוּ מִמֶּנּוּ אֶת אֲבָנָיו לִבְנוֹת בָּהֶן שֵׁנִית אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַגָּדוֹל לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל; עוֹמֵד הוּא וּבְנֵי צִיּוֹן בּוֹנָיו עוֹדָם בָּאִים לְתוֹכוֹ וּמִתְפַּלְלִים בּוֹ לֵאלֹהִים:

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן!

מִתְפַּלְלִים וּמְקַוִּים בְּכָל לֵב וָנֶפֶשׁ.

וְשָׁם הָרַב הַזָּקֵן רַבִּי לֵוִי יָצָא לִתְהִלָּה גַּם מֵעֵבֶר לְחוֹמוֹת הַגִּיטוֹ כְּשֵׁם אַחַד הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ. פְּעָמִים רַבּוֹת חָשְׁבוּ צוֹרְרֵי הַיְּהוּדִים מַחְשְׁבוֹת רָעָה עַל הַיְּהוּדִים, וַיְעוֹלְלוּ לָהֶם עֲלִילוֹת בְּרֶשַׁע לְהַשְׁמִידָם וּלְהַכְרִית זִכְרָם מִן הָאָרֶץ, אַךְ הָרַב הַזָּקֵן סִכֵּל תָּמִיד אֶת כָּל עֲצוֹתֵיהֶם; וְהוֹכֵחַ הוֹכִיחַ תָּמִיד, כִּי אַךְ בְּשֶׁקֶר מִתְאַנִּים הַצּוֹרְרִים לִבְנֵי עַמּוֹ, וּמוֹשְׁלֵי הָאָרֶץ הֶאֱמִינוּ לוֹ וְלֹא נָתְנוּ אֶת הַצּוֹרְרִים לִנְגֹּעַ בַּיְּהוּדִים לְרָעָה.

וְכֹהֵן מוּמָר אֶחָד הָיָה בִּפְרָג אֲשֶׁר עָלָה לִגְדֻלָּה וַיְהִי אִישׁ סוֹדוֹ שֶׁל הַהֶגְמוֹן הַגָּדוֹל הַיּוֹשֵׁב בָּעִיר הַהִיא. הַבּוֹגֵד הַזֶּה שָׂנֵא אֶת בְּנֵי עַמּוֹ לְפָנִים תַּכְלִית שִׂנְאָה, וַיְחַבֵּל תָּמִיד

תחבלות שונות להציק לאחיו ככל אשר היה לאל ידו.
אך כפעם בפעם סבל הרב הזקן את עצתו הרעה וגם הוכיחו על פניו על הבגד אשר בגד בעמו ועל הרעה אשר הוא אומר לעשות להם חנם. אז קצף הבוגד קצף גדול על הרב הזקן וחמתו בערה בו מאד. וישבע להנקם מן הרב ועדתו יחד. ויבא הבוגד את דבת הרב רעה לפני ההגמון, אשר קנא בכבודו הגדול של הרב היהודי ויטור לו איבה; ושני אלה נועצו יחד לעשות נקמות ברב הזקן ועדתו יחד.

* * *

ליל הפסח, ליל האור.

השמש באה, ושערי הגיטו סגרו על מסגר כמשפט הימים ההם, לכל יעזו היהודים לצאת בלילה מרחוב כלאם. ובית הכנסת הגדול נתמלא שמחה ואור; אלפי נרות מאירים את הבית הקדוש הזה ואלפי עינים מזהירות משמחה ואשר:

החג בא, חג האור והדרור, חג הזכרונות הנעימים והתקות הנעימות.

ואלפי קולות משתפכים בשירה אחת גדולה ונאדרה, שירת החרות הנפלאה, שירת אור העולם, יוצאה מפי גולי יהודה, ועולה ומרחפת מעלה, מעלה לאל מוציאם ממצרים.

גם כל בתי הגיטו מלאים שמחה וכל החלונות מפיקים אור. הנה חג החפש העבר לבני ציון הכלואים בכלאם, חג התקוה והחפש הגדול לעתיד לבא.

התפלה כלתה; והמונים המונים נהרו לבתיהם לערך את ה„סדר" ולספר ביציאת מצרים. המלה נעימה ברחוב; מלאכי שלום מרחפים מקצה הגיטו ועד קצהו. הכל שלו ושמח, הכל מלא תקוה ונעימות. הילדים הטובים רצים וצוהלים מגיל; עוד מעט וישבו לסדר ושאלו את ארבע הקשיות, ואבא יספר להם את הספורים הנפלאים והנעימים, אשר שמעום כבר מפי רבם בחדר. אך צמאים הם לשמעם ולשמעם עוד, בלי הרף, בלי הפסק.

והרב הזקן בא אל ביתו אשר ממול בית הכנסת, ועמו האורחים, אשר הזמין אל הסדר, ולפניהם רץ בשמחה עמנואל הקטן, בן־זקוניו. הוא חכה כבר כל היום בקצר־רוח לסדר האהוב לו מכל חגי השנה — והנה בא!

והבית מלא אור וגיל ופני הרב מאירים מאד, גם פני כל היושבים בשלחן מפיקים שמחה; אך יותר מכלם צהל עמנואל הקטן, ככרוב קטן התעופף אנה ואנה וצחוקו העליז צלצל כפעמון כסף בכל פנות הבית.

החל הסדר. הקערה ערוכה, הכוסות מזוגות וכוסו של אליהו מתנשא מביניהן ועומד כשקוע במחשבות.

עמנואל שואל: מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?

והרב וכל המסבים עונים בנגון עליו: עבדים היינו לפרעה במצרים!

וקוראים את ההגדה בשמחה וברגש.

והילד שואל את אביו על ארות הילדים העברים אשר היו במצרים, והאב עונה:

„כאשר ראו האמות הרחמניות, כי מחמדי עיניהן משלכים היאורה, מפרפרים וטובעים לעיניהן, עזבו את בתיהן ונמלטו אל היערות הגדולים אשר בארץ גשן, ושם ילדו את בניהן. אך האמות האמללות פחדו מאד פן יבאו פקידי פרעה אל בתיהן, ובראותם, כי אינן שם, והלכו לחפשן ומצאון עם בניהן — על כן עזבו את ילדיהן הקטנים ביער ותשבנה בלבות נשברים לבתיהן.

ואלהי ישראל שמע את בכי הילדים הקטנים העזובים ביער וישלח אליהם את מלאכיו הטובים ואת כרוביו הרכים. וישאום המלאכים הטובים על כנפיהם המאירות, כאשר תשאנה האמות את ילדיהן בחיקן, ויניקום דבש מפרחי גן עדן וירחצום ברסיסי טל בקר. והכרובים הקטנים, אלה ילדי שמים הטובים, השתעשעו עמהם וישמחו עליהם, וישכיבום בגביעי שושנים, אשר היו להן לעריסות, וישירו להם שירי ערש נעימים, כאשר תשרנה האמות לילדיהן בגן עדן — ויישנום.

ובבקר בבקר שרו להם שירי אורה משירי הכוכבים, העולים עם נגה החמה אל הרקיע השביעי לרן יחד ליוצר האור את שירת הבקר.

ויקיצו הילדים הקטנים משנתם הנעימה, ויראו את האור הגדול, וישמעו את השירים הנעימים — ויריעו ויצהלו.

והיה בבוא המצרים היערה לחפש את ילדי העברים, וישאום המלאכים הטובים על כנפיהם ויביאום אל אחת המערות הנסתרות, אשר בבטן האדמה; ואת אחת השמשות הורידו ממרום השמים וישימוה בתקרת המערה להאיר להם ולהחם להם — ולא נודע מקומם איה. ובשוב המצרים לעריהם ישובו המלאכים והעלום מן המערה הנסתרה והשיבום אל מקומם כבראשונה.

וכאשר גדלו הילדים מעט ולא מצא להם עוד דבש הפרחים, אשר בגן העדן, ויביאו להם המלאכים הטובים מן מן השמים, והכרובים למדום לשיר גם המה את שירת הכוכבים.

ככה גדלו הילדים העברים באור ובדרור.

ואמותם הרחמניות ישבו בעת ההיא בבתיהן ותבכינה את ילדיהן, אשר היו, בודאי, לטרף לחיות הרעות אשר ביער.

ובצאת ישראל העבר ממצרים להיות לעם חפשי ויראו והנה מחנות מחנות של ילדים עולים לקראתם; ופניהם פני כרובים, ועיניהם פלגי אור, וכל מראיהם — עז ודרור. ויביטו אליהם וישתאו להם מאד, כי לא הכירום ולא ידעו מי ולמי המה.

ולא הכירו גם ילדי האור והדרור את אבותיהם העבדים המשתחררים; אך משה בן עמרם הכירם, וידע, כי

יַלְדֵי הָעִבְרִים הֵם, וַיְקַבְּלֵם בְּאַהֲבָה וָגִיל. וְהַיְלָדִים הִבִּיטוּ אֶל פָּנָיו הַמְּאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ וְאֶל עֵינָיו — תְּהוֹמוֹת הָאוֹר — וַיֵּדְעוּ מִי וּמַה הוּא, וַיִּשְׁתַּחוּ לְפָנָיו וַיֹּאמְרוּ לוֹ: אָבִינוּ אַתָּה, וַאֲנַחְנוּ בָּנֶיךָ! — עַל כֵּן קָרְאוּ אֶת שְׁמָם: „בְּנֵי מֹשֶׁה" עַד הַיּוֹם הַזֶּה.

— הֶאָח, אַבָּא! — קָרָא שְׁמוּאֵל הַקָּטָן בְּשִׂמְחָה — מָה מְאֹד חָפַצְתִּי גַּם אֲנִי לִהְיוֹת אַחַד מִ„בְּנֵי מֹשֶׁה" אֵלֶּה!

— בָּרוּךְ תִּהְיֶה, בְּנִי, לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל חֶפְצְךָ זֶה! וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תִּגְדַּל, בְּנִי, וְהָגִיתָ בְּתוֹרָתֵנוּ וְיָדַעְתָּ אֶת שְׂפָתֵנוּ וְדִבַּרְתָּ בָּהּ, וְאָהַבְתָּ אֶת עַמֵּנוּ וְאֶת אַרְצֵנוּ בְּכָל לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ, וְשָׂנֵאתָ אֶת הַחֹשֶׁךְ וְהָעַבְדוּת, וְאָהַבְתָּ אֶת הָאוֹר וְהַדְּרוֹר — אָז תִּהְיֶה לְבֶן־מֹשֶׁה.

* *
*

עוֹד מְעַט וְהִגִּיעָה חֲצוֹת לַיְלָה. וְהַמְּסֻבִּים הָעַלִּיזִים כִּלּוּ אֶת סְעֻדָּתָם וַיְבָרְכוּ עַל הַמָּזוֹן, וְהִנָּם שׁוֹתִים אֶת הַכּוֹס הָרְבִיעִית, שׁוֹתִים וּשְׂמֵחִים...

וְהִנֵּה קוֹל בְּכִי עָצוּר עָלָה בְּאָזְנֵי הָרַב, וְהַבְּכִי מָלֵא תַּמְרוּרִים רַבִּים מְאֹד..

וַיַּבֵּט הָרַב מִסָּבִיב — וַיִּתְחַלְחַל.

וְהַמְּסֻבִּים יוֹשְׁבִים וְשׁוֹתִים אֶת כּוֹסוֹתֵיהֶם וְאֵינָם שׁוֹמְעִים וְאֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה;

וְקוֹל הַבְּכִי הוֹלֵךְ וְחָזָק, הוֹלֵךְ וָמָר.

מֵאַיִן בָּא הַקּוֹל? וּמִי הוּא הַבּוֹכֶה בְּכִי מַר כָּזֶה?

וְהַמְּסֻבִּים קוֹרְאִים אֶת הַהַגָּדָה הַלְּאָה בְּקוֹל שִׁיר עָלֵז.

נִפְתְּחָה הַדֶּלֶת.

שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ עַל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יְדָעוּךָ,
וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרָאוּ,
כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ — —

קוֹרְאִים כֻּלָּם בְּשִׁיר.

וְרַבִּי לֵוִי אֵינֶנּוּ קוֹרֵא וְאֵינֶנּוּ שָׁר — עֵינָיו נְטוּיוֹת אֶל מוּל הַדֶּלֶת הַפְּתוּחָה וּפָנָיו קוֹדְרִים מְאֹד:

אַיֵּה אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא? אַיֵּהוּ?

יוֹדֵעַ הוּא, כִּי בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה יִגָּלֶה אֵלָיו הַנָּבִיא הַמְבַשֵּׂר בְּלֵיל הַסֵּדֶר, וּמַדּוּעַ לֹא יִגָּלֶה אֵלָיו גַּם הַפָּעַם?

וִילָלָה עוֹלָה בְּאָזְנָיו וְהַיְלָלָה מְלֵאָה תַּמְרוּרִים רַבִּים מְאֹד.

וְהַיְלָלָה הוֹלֶכֶת וּגְדוֹלָה, הוֹלֶכֶת וּמָרָה...

וְהַמְּסֻבִּים קוֹרְאִים וּמְזַמְּרִים לָהֶם אֶת הַהַגָּדָה הַלְּאָה.

וְהִנֵּה קוֹל דְּמָמָה דַקָּה קוֹרֵא בְּאָזְנָיו... וְהַקּוֹל מָלֵא חֶמְלָה וְרַחֲמִים רַבִּים:

— קוּם, רוֹעֶה נֶאֱמָן, וְהַצֵּל אֶת צֹאנְךָ!

אָז קָם הָרַב הַזָּקֵן מִמּוֹשָׁבוֹ בְּקִיטְלוֹ הַלָּבָן וּבְמִצְנַפְתּוֹ הַלְּבָנָה וַיֵּצֵא הַחוּצָה.

וְהַיְלָלָה הַמָּרָה גָּדְלָה שִׁבְעָתַיִם וְהִנֵּה הִיא עוֹלָה־מִבֵּית הַכְּנֶסֶת...

וְקוֹל הַדְּמָמָה קוֹרֵא בְּאָזְנוֹ שֵׁנִית.

— לֵךְ, רוֹעֶה נֶאֱמָן, וְהַצֵּל אֶת צֹאנְךָ!

הָרַב נָשָׂא עֵינָיו רֶגַע הַשָּׁמַיְמָה, וַיַּרְא וְהִנֵּה כְּמוֹ שְׁנֵי כוֹכָבִים נוֹפְלִים עַל גַּג בֵּית הַכְּנֶסֶת...

וְהַקּוֹל קוֹרֵא שְׁלִישִׁית:

— קוּם, רוֹעֶה נֶאֱמָן, וְהַצֵּל אֶת צֹאנְךָ!

אָז נָשָׂא אֶת רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת — — —

וְהָמוֹן גָּדוֹל לָבוּשׁ לְבָנִים וְעָטוּף לְבָנִים מָלֵא אֶת בֵּית הַכְּנֶסֶת מִפֶּה לָפֶה; וִילָלָה אֲיֻמָּה עוֹלָה כְּמוֹ מִתַּחְתִּיּוֹת אֶרֶץ, וּבֵית הַכְּנֶסֶת רוֹעֵד כֻּלּוֹ, כַּאֲשֶׁר יִרְעַד עָלֶה בָּרוּחַ. וַאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ פָּתוּחַ וְסִפְרֵי הַתּוֹרָה בּוֹכִים וּבוֹכִים בִּמְרִירוּת נוֹרָאָה.

וַיְהִי אַךְ דָּרְכוּ רַגְלֵי רַבִּי לֵוִי עַל מִפְתַּן בֵּית הַכְּנֶסֶת, וַתִּדֹּם הַיְלָלָה — אַךְ סִפְרֵי הַתּוֹרָה בָּכוּ עוֹד דּוּמָם בְּכִי מַר מְאֹד...

אָז יָרַד הָרַב בַּמַּעֲלוֹת אֶל הַבַּיִת פְּנִימָה וַיַּעֲבֹר בֵּין הֶהָמוֹן הָרַב עַד גִּשְׁתּוֹ אֶל אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ וַיַּעַל אֵלָיו בַּמַּעֲלוֹת — וְהִנֵּה בַּקְבּוּק דָּם נִרְאָה לְעֵינָיו מִבֵּין סִפְרֵי הַתּוֹרָה.

אָז הוֹצִיא הָרַב אֶת בַּקְבּוּק הַדָּם מֵאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ וַיָּשֶׂם בִּמְקוֹמוֹ בַּקְבּוּק יָיִן.

וּכְרֶגַע נֶעֱלַם הֶהָמוֹן הָרַב מִבֵּית הַכְּנֶסֶת; גַּם סִפְרֵי הַתּוֹרָה עָמְדוּ דוּמָם עַל מְקוֹמָם.

וְרַבִּי לֵוִי שָׁב בִּמְאוֹר פָּנִים אֶל בֵּיתוֹ וְאֶל אוֹ, רָחִי אֲשֶׁר חִכּוּ לוֹ בְּתִמָּהוֹן וּדְאָגָה רַבָּה, וַיֵּשֶׁב עַל מוֹשָׁבוֹ, וַיְסַפֵּר כֻּלָּם בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וַיְהַלְלוּ שֵׁם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה.

* *
*

הַבֹּקֶר אוֹר. שֶׁמֶשׁ אָבִיב שָׁלְחָה עַל יְדֵי קַוֶּיהָ הַמְּאִירִים אֶת בִּרְכַּת הֶחָג לִבְנֵי הַגֵּיטוֹ הָאֲסִירִים, הַחוֹגְגִים בְּשִׂמְחָה אֶת חַג אוֹרָם וּדְרוֹרָם. וּרְחוֹב הַיְהוּדִים הִתְעוֹרֵר מַהֵר וַיְהִי מָלֵא תְנוּעָה וְחַיִּים. הֲמוֹנִים הֲמוֹנִים כֻּלָּם לְבוּשִׁים בִּגְדֵי יוֹם טוֹב נוֹהֲרִים אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל וּלְהוֹדוֹת לָאֵל מוֹצִיאָם מִמִּצְרָיִם.

בֵּית הַכְּנֶסֶת מָלֵא מִפֶּה לָפֶה; גַּם הָרַב הַזָּקֵן עוֹמֵד כְּבָר עַל מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְיַד אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְהַתְּפִלָּה הֵחֵלָּה.

פִּתְאֹם קָמָה בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת מְהוּמָה נוֹרָאָה מְאֹד:

גְּדוּד חַיָּלִים חֲמֻשִׁים בַּנֶּשֶׁק כִּתְּרוּ אֶת בֵּית הַכְּנֶסֶת מִכָּל עֲבָרָיו, וְהַהֶגְמוֹן הַקָּתוֹלִי עִם חֶבֶר כֹּהֲנִים, וּבָהֶם גַּם הַמּוּמָר הַבּוֹגֵד בְּעַמּוֹ, בָּאוּ אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת פְּנִימָה.

לְמַרְאֵה הָ„אוֹרְחִים" הָאֵלֶּה נָפְלָה אֵימַת מָוֶת עַל כָּל הַמִּתְפַּלְּלִים, וּדְמָמָה נוֹרָאָה שָׂרְרָה פִּתְאֹם בְּכָל פִּנּוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת — —

אַךְ הָרַב לְבַדּוֹ עָמַד עַל מְקוֹמוֹ בִּמְנוּחָה וַיּוֹסֶף לָשִׁיר אֶת תְּפִלָּתוֹ.

— הס, זקן! — קרא ההגמון בזעם, — רוממות אל בגרונך וידיך וידי כל עדתך מלאו דם נקיים! רב לכם להתחפש, שותי דמינו! עתה נתפשתם בכף, מרצחים! — וכדברו נגש אל ארון הקדש, והכהן המומר עלה במעלות ויפתח את ארון הקדש ויוצא משם את הבקבוק ויתנהו על ידי ההגמון.

— ומה תאמר עתה, רוצח זקן? ידי מי שפכו את הדם הזה? — קרא ההגמון אל הרב בחמת נקם.

— מה אמר? — ענה רבי לוי במנוחה. — שמע נא את אשר אמר לך: שקר בפיך, הגמון! ושקר בפי הבוגד הזה! לא רק דם אדם, כי גם דם החיה והבהמה תועבה לנו! לא בקבוק דם מצאתם, כי בקבוק יין לקדוש! טעמו וראו!

וההגמון והכהנים טעמו מן הבקבוק ופניהם חורו כסיד.

ותרועת שמחה וגיל מלאה כרגע את בית הכנסת.

כעבר רגעים מספר יצא ההגמון וחבר כהניו נכלמים מבית־הכנסת. המה יצאו, והרב נתן אות ויוסיפו להתפלל לאל מושיעם.

יגאל הכרמלי.

שָׁאוּל „פֶּה־נָעוּל".

(תְּמוּנָה.)

כְּשֶׁהָיָה שָׁאוּל הַקָּטָן מַקִּיף [1] אֶת אִמּוֹ בִּשְׁאֵלוֹתָיו הָרַבּוֹת, הָיְתָה גוֹעֶרֶת בּוֹ וְעוֹנָה בִּנְזִיפָה: „חֲשֹׂךְ לְךָ אֶת שְׁאֵלוֹתֶיךָ לְלֵילוֹת הַסֵּדֶר!"

וּשְׁאֵלוֹת הָיוּ לוֹ רַבּוֹת, רַבּוֹת מְאֹד; עַל כֵּן קָרְאוּ לוֹ פַּטְפְּטָן; אַף כִּי בֶּאֱמֶת לֹא־הָיָה פַּטְפְּטָן כְּלָל; אַדְּרַבָּה: הוּא הָיָה אוֹהֵב יוֹתֵר לְהַחֲרִישׁ וְלִשְׁמֹעַ מַה שֶּׁאֲחֵרִים מְדַבְּרִים, מֵאֲשֶׁר לְדַבֵּר וּלְפַטְפֵּט בְּעַצְמוֹ. וּפְעָמִים הַרְבֵּה, כְּשֶׁהָיָה מְשַׂחֵק עִם חֲבֵרָיו עַל שְׂפַת הַנָּהָר, הָיָה קָם פִּתְאֹם וּמִתְרַחֵק מֵהֶם, וַיֵּשֶׁב לוֹ בָּדָד עַל הַחוֹף לִסְפֹּר אֶת הַקְּמָטִים, אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הַנָּהָר, וְלִרְדֹּף בְּעֵינָיו אַחֲרֵי הַגַּלִּים הָרָצִים הָלְאָה הָלְאָה; וְאָז הָיוּ חֲבֵרָיו קוֹרְאִים לוֹ בִּשְׁמוֹ וְצוֹחֲקִים עָלָיו בְּקוֹל – וְהוּא מַחֲרִישׁ כְּאִלֵּם וּכְחֵרֵשׁ; עַל כֵּן גַּם כִּנּוּ לוֹ הַנְּעָרִים שֵׁם: „שָׁאוּל־פֶּה־נָעוּל!"

אֲבָל שְׁאֵלוֹת הָיוּ לוֹ רַבּוֹת מְאֹד; וְאַךְ הִתְחִיל לִשְׁאֹל הָיָה מְגַבֵּב [2] שְׁאֵלָה עַל שְׁאֵלָה; וְהַגְּדוֹלִים שׁוֹמְעִים – מִשְׁתָּאִים, בְּלִי דַעַת מַה לַּעֲנוֹת, וּמְנִיעִים עָלָיו כָּתֵף וְאוֹמְרִים: „כַּמָּה פַּטְפְּטָן נַעַר זֶה!"

וְהָרַבִּי בַּחֶדֶר שׁוֹמֵעַ אֶת שְׁאֵלוֹתָיו וּפוֹסֵק וְאוֹמֵר: „סְתָם מַקְשָׁן [3] עַם הָאָרֶץ!" וְאִמָּא מַדְּחָה אוֹתוֹ בְּקֹצֶר רוּחַ וְאוֹמֶרֶת: „חֲשֹׂךְ לְךָ אֶת שְׁאֵלוֹתֶיךָ לְלֵילוֹת הַסֵּדֶר בַּפֶּסַח!"

חָפֵץ שָׁאוּל הַקָּטָן לָדַעַת, מִפְּנֵי־מָה יוֹצֵא הַבָּרָק הַמֵּאִיר וְנוֹצֵץ כָּל־כָּךְ – דַּוְקָא מִתּוֹךְ עָבִים שְׁחוֹרִים? מַדּוּעַ יֵרָאוּ הַכּוֹכָבִים הַטּוֹבִים, הַמַּזְהִירִים – דַּוְקָא מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ? מַדּוּעַ זֶה הִתְיַשְּׁבוּ בְּנֵי הָאָדָם פֹּה בָּעֵמֶק? וַהֲלֹא מוּטָב הָיָה לָהֶם לִבְנוֹת לָהֶם בָּתִּים שָׁם עַל הָהָר מִסָּבִיב, מָקוֹם שֶׁהַשָּׁמַיִם נִשְׁעָנִים עַל הָאָרֶץ!

וְעַל שְׁאֵלוֹת כָּאֵלֶּה הָיוּ עוֹנִים לוֹ: „כַּמָּה פַּטְפְּטָן נַעַר זֶה!"

[1] מַרְבֶּה עָלֶיהָ.

[2] מַרְבֶּה.

[3] מִי שֶׁמַּקְשֶׁה קֻשְׁיוֹת הוּא הֶדְיוֹט.

יוֹשֵׁב לוֹ שָׁאוּל הַקָּטָן בַּחֶדֶר לִפְנֵי רַבּוֹ וְלוֹמֵד: „יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם"; וְחָפֵץ הוּא לָדַעַת, אַיֵּה הָיוּ הַשֶּׁמֶשׁ, הַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים הַטּוֹבִים – קֹדֶם שֶׁבָּרָא אוֹתָם אֱלֹהִים?

וְהוּא מַגִּיעַ לְפָסוּק: „וַיֹּאמֶר הַנָּחָשׁ אֶל הָאִשָּׁה", וְחָפֵץ לָדַעַת אִם דִּבְּרָה חַוָּה בִּשְׂפַת נְחָשִׁים, אוֹ הַנָּחָשׁ הֵבִין שְׂפַת חַוָּה?

וְהוּא לוֹמֵד פָּרָשַׁת גֵּרוּשֵׁי הָאָדָם מִתּוֹךְ גַּן־הָעֵדֶן... וְשָׁאוּל הַקָּטָן עוֹמֵד וְשׁוֹאֵל: הַאִם לֹא הִתְגַּעְגְּעוּ הַמַּלְאָכִים הַטּוֹבִים וְהָעֵצִים הַנֶּחְמָדִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן עַל אָדָם וְחַוָּה אַחַר שֶׁגֹּרְשׁוּ מִשָּׁם?

וְהוּא לוֹמֵד בְּפָרָשַׁת נֹחַ: „שְׁנַיִם מִכֹּל תָּבִיא אֶל הַתֵּבָה" וּמַפְסִיק וְשׁוֹאֵל: „וְהַשּׁוֹר הַבָּר וְהַלִּוְיָתָן הֵיכָן (אַיֵּה) הָיוּ?"

וּמַגִּיעַ לְקָרְבָּנוֹ שֶׁל נֹחַ, אֲשֶׁר הִקְרִיב בְּצֵאתוֹ מִן הַתֵּבָה; וְהָרַבִּי מְבָאֵר לוֹ אֶת הַפָּסוּק: „וַיָּרַח אֱלֹהִים אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ".

וְשָׁאוּל הַקָּטָן תָּמֵהַּ וְשׁוֹאֵל: „הֲלֹא לְשׁוֹשַׁנִּים וּפְרָחִים יֵשׁ רֵיחַ יוֹתֵר נָעִים, מֵאֲשֶׁר – לַדָּם!"

וְעַל שְׁאֵלוֹת אֵלּוּ גּוֹעֵר בּוֹ הָרַבִּי: שׁוּב [1] קֻשְׁיוֹת?! סְתָם מַקְשָׁן עַם־הָאָרֶץ!

חָפֵץ שָׁאוּל הַקָּטָן לָדַעַת: „לָמָּה נִבְרְאוּ עֲנִיִּים בָּאָרֶץ?" וְאִמָּא עוֹנָה: „אֱלֹהִים אוֹהֵב עֲנִיִּים".

וְחָפֵץ שָׁאוּל הַקָּטָן לְהָבִין: „מִפְּנֵי מָה לֹא בָרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם עֲנִיִּים, כְּמוֹ שֶׁהוּא אוֹהֵב?"

וְאָז גּוֹעֶרֶת בּוֹ אִמָּא וְאוֹמֶרֶת: „כַּמָּה טַרְחָן [2] יֶלֶד זֶה! חֲשֹׂךְ אֶת שְׁאֵלוֹתֶיךָ לְלֵיל הַסֵּדֶר!"

וּמַאֲמִין שָׁאוּל הַקָּטָן, שֶׁבְּלֵיל פֶּסַח יַעֲנוּ לוֹ עַל כָּל שְׁאֵלוֹתָיו; אַף כִּי אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַדּוּעַ דַּוְקָא אָז, וְלֹא עַתָּה? וּמָה עִנְיַן שְׁאֵלוֹתָיו אֵלֶּה וְלֵלִיל הַפֶּסַח? אֲבָל אִמָּא אוֹמֶרֶת כָּךְ!

וְיוֹשֵׁב לוֹ שָׁאוּל הַקָּטָן וּמְחַכֶּה לְלֵילוֹת הַסֵּדֶר. וּשְׁאֵלוֹתָיו מִתְרַבּוֹת חֲדָשׁוֹת עַל יְשָׁנוֹת; וְהוּא גַּם שָׁאוּל לֹא יִשְׁאַל עוֹד

[1] עוֹד הַפַּעַם.

[2] מַטְרִיחַ אֶת אֲחֵרִים.

דָּבָר מֵאִמּוֹ: לָמָּה זֶה לוֹ לְהַטְרִיחָהּ בִּשְׁאֵלוֹתָיו? וַהֲלֹא יוֹדֵעַ הוּא מֵרֹאשׁ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲנֵהוּ: „לֵיל הַסֵּדֶר!"

וְהוּא מַמְתִּין וּמְחַכֶּה; אֲבָל קָשֶׁה לוֹ לַנַּעַר לְחַכּוֹת; וְהוּא מִתְרַעֵם בְּלִבּוֹ עַל אִמָּא: „מַה הָיְתָה חֲסֵרָה, אִלּוּ עָנְתָה לִי הַיּוֹם, עַכְשָׁו, תֵּכֶף עַל שְׁאֵלָתוֹ, שֶׁאֲנִי תָּאֵב כָּל־כָּךְ לְדַעְתָּן? מַה הָיְתָה חֲסֵרָה?" וְחוֹשֵׁב הוּא לִשְׁאֹל אוֹתָהּ אַךְ אֶת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת: „מַה הָיְתָה חֲסֵרָה?" וְהוּא נִגָּשׁ אֵלֶיהָ, אוֹחֵז בְּסִנּוֹרָהּ, וּמַתְחִיל־שׁוֹאֵל, אֲבָל אֵינוֹ גוֹמֵר אֶת שְׁאֵלָתוֹ: לָמָּה זֶה לוֹ לִשְׁאֹל? יוֹדֵעַ הוּא לְמַפְרֵעַ (מֵרֹאשׁ), שֶׁגַּם עַל שְׁאֵלָה זוּ תַּעֲנֵהוּ: „חַכֵּה לְלֵיל הַסֵּדֶר!"

וְהוּא מְחַכֶּה עַל כָּרְחוֹ; וּבֵין כֹּה הִגִּיעַ חֹדֶשׁ נִסָּן. הָרַבִּי קָרָא דְרוֹר לְתַלְמִידָיו.

לְשָׁאוּל הַקָּטָן הָיוּ מֵעַתָּה יָמִים אֲרֻכִּים בְּאֶפֶס מַעֲשֶׂה, רַק — לְחַכּוֹת וּלְהוֹסִיף שְׁאֵלוֹת עַל שְׁאֵלוֹתָיו.

וּלְמַעַן קַצֵּר אֶת הַיָּמִים, הוּא יוֹצֵא מִבֵּית הוֹרָיו וּמְטַיֵּל בִּרְחוֹבוֹת הַמְּרֻפָּשִׁים וּבִרְחוֹב בָּתֵּי הַכְּנֵסִיּוֹת, וּמִתְעַנֵּג לְהַבִּיט עַל הַזְּלָפִים [1] הַקְּטַנִּים הַנּוֹזְלִים מִסָּבִיב, מִתְפַּצְּלִים וּמִתְפַּלְּגִים וּמְעַקְּלִים אָרְחוֹתָם, בְּעַקְשָׁנוּת שֶׁל יְלָדִים שׁוֹבָבִים, עַד שֶׁהֵם נִבְלָעִים כֻּלָּם לְתוֹךְ מַפַּל מַיִם אֶחָד הַזּוֹרֵם וְנוֹפֵל לְתוֹךְ הָעֵמֶק.

„מַה הֵם נֶחְפָּזִים הַשּׁוֹבָבִים הָעַלִּיזִים הַלָּלוּ?" — מִתְפַּלֵּא שָׁאוּל הַקָּטָן,— „מַדּוּעַ הֵם מִתְפָּרְדִים? חֲפֵצִים הֵם לְתוֹךְ הָעֵמֶק? יִתְחַבְּרוּ לָהֶם שְׁנַיִם־שְׁלֹשָׁה יַחַד וְיֵקַל עֲלֵיהֶם הַדֶּרֶךְ!"

וּבְלִבּוֹ בָּאָה תַאֲוָה לְהַסִּיעַ אֶת הָאֶבֶן הַמַּפְסִיק בֵּין שְׁנֵי זְלָפִים וּלְחַבְּרָם יַחַד.

הַזְּלָפִים הָעַלִּיזִים הִתְחַבְּרוּ, הִתְעָרְבוּ, וַיִּהְיוּ לַאֲגַם קָטָן אֶחָד, אֲבָל בְּרֶגַע זֶה הִפְסִיקוּ אֶת לְהִישְׁתָּם, כְּאִלּוּ נֶאֱלָמוּ; אֵין זֵכֶר עוֹד לַעֲלִיצוּתָם וּלְשׁוֹבְבוּתָם! דּוֹמֶה, שֶׁעָמְדוּ עַל מָקוֹם אֶחָד, וּמֵימֵיהֶם כְּמוֹ נֶעְכָּרוּ.

„מַדּוּעַ כָּל זֶה?! הֲלֹא סוֹף־סוֹף הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶל הָעֵמֶק!"

וּפִתְאֹם עוֹלָה עַל לִבּוֹ שְׁאֵלָה חֲדָשָׁה: „אָנָה הוֹלֵךְ מַפַּל־הַמַּיִם שֶׁבָּעֵמֶק?"

„אֶל הַנָּהָר בְּוַדַּאי!" — הוּא עוֹנֶה לְעַצְמוֹ.

„וְהַנָּהָר?"

„כָּל הַנְּהָרוֹת הוֹלְכִים אֶל הַיָּם! הֲלֹא כָּךְ כָּתוּב!"

„וְהַיָּם?"

„מִסְתָּמָא — אֶל הָאוֹקְיָנוֹס!"

„וְהָאוֹקְיָנוֹס?"

„וְהָאוֹקְיָנוֹס הוֹלֵךְ אֶל הַיַּרְדֵּן... וְאוּלַי אֶל נְהַר פְּרָת!"

וּפֹה נִשְׁאָר סָבוּךְ בִּשְׁאֵלָה חֲדָשָׁה: „יַרְדֵּן אוֹ פְרָת?" עוֹד שְׁאֵלָה אַחַת נוֹסְפָה עַל שְׁאֵלוֹתָיו; וְהוּא מְחַכֶּה וּמְחַכֶּה לְלֵיל הַסֵּדֶר, לֵיל הַתְּשׁוּבוֹת.

סוֹף־סוֹף הִגִּיעַ „עֶרֶב פֶּסַח", זֶה הַיּוֹם הָאָרֹךְ מְאֹד עַל הַיְלָדִים, כְּהַקְדָּמָה אֲרֻכָּה לְסֵפֶר קָטָן וּמְלַבֵּב [2] כָּל יוֹם וָיוֹם הֵבִיא

[1] זֶלֶף, פֶּלֶג קָטָן מְאֹד.

[2] נָעִים, לוֹקֵחַ לֵב.

לוֹ שְׁאֵלוֹת חֲדָשׁוֹת; אַךְ בְּיוֹם „עֶרֶב־פֶּסַח" הִסִּיחַ שָׁאוּל הַקָּטָן אֶת דַּעְתּוֹ מִשְּׁאֵלוֹת. הוּא יָשַׁב כָּל הַיּוֹם וְהִזְהִיר אֶת עַצְמוֹ, שֶׁלֹּא יִקְרֵהוּ הַיּוֹם בְּעֶרֶב מַה שֶּׁקָּרָהוּ בַּשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה וְלִפְנֵי שְׁנָתַיִם: הוּא שִׂחֵק וְהִשְׁתּוֹבֵב אָז כָּל הַיּוֹם, עַד כִּי עָיֵף מְאֹד וְלִפְנוֹת עֶרֶב נִרְדַּם וַיִּישַׁן כָּל הַלַּיְלָה, גַּם אֶת הַקֻּשְׁיוֹת לֹא שָׁאַל; וּבְיוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג שִׂחֵק אָז כָּל הַיּוֹם בֶּאֱגוֹזִים, עַד כִּי עָיְפָה נַפְשׁוֹ וַתַּחְטְפֵהוּ שֵׁנָה בְּטֶרֶם שָׁב אַבָּא מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, וַיִּישַׁן גַּם בְּלֵיל הַסֵּדֶר הַשֵּׁנִי. הוּא יוֹדֵעַ אֶת סֵדֶר הַלַּיְלָה רַק מִתּוֹךְ „קַדֵּשׁ וּרְחַץ", שֶׁלִּמְּדָהוּ רַבּוֹ בַּהַגָּדָה, אֲבָל בְּעֵינָיו לֹא רָאָהוּ עוֹד.

וּבַשָּׁנָה הַזֹּאת נִזְהַר שָׁאוּל הַקָּטָן לְנַפְשׁוֹ; לֹא הִשְׁתּוֹבֵב, לֹא רָץ בַּחוּצוֹת; נִלְחַם בְּנַפְשׁוֹ וַיּוּכָל.

וּכְשֶׁיָּשַׁב אַבָּא עַל מִטַּת הַהֲסִבָּה; וְהִגִּיעַ הַזְּמַן לִשְׁאֹל — הִתְחִיל שָׁאוּל הַקָּטָן בְּאַרְבַּע קֻשְׁיוֹת, שֶׁאֵינָן שֶׁלּוֹ — שֶׁלִּמְּדָהוּ הָרַבִּי לִשְׁאֹל: „אֲשַׁלֵּם נָא אֶת חוֹבִי זֶה לְאַבָּא — אָמַר הַנַּעַר אֶל לִבּוֹ,— וְאַחַר אֶשְׁאַל אֶת שְׁאֵלוֹתַי!"

אֲבָל כַּאֲשֶׁר גָּמַר שָׁאוּל אֶת הַקֻּשְׁיוֹת — פָּתַח אַבָּא וְחָזַר עַל „מַה נִּשְׁתַּנָּה" שֶׁלּוֹ וְגָמַר, וְהִתְחִיל „עֲבָדִים הָיִינוּ" וּמְשַׁלֵּב בִּנְגוּנִים עִנְיָן לְעִנְיָן: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר... אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר... בָּרוּךְ הַמָּקוֹם... בְּלִי הַפְסָקָה.

שָׁאוּל הַקָּטָן מִסְתַּכֵּל בְּאָבִיו, רוֹדֵף אַחֲרָיו בְּעֵינָיו לְהַשִּׂיגֵהוּ בְּאֵיזוֹ הַפְסָקָה קְצָרָה, כְּדֵי שֶׁיַּעַצְרֵהוּ וְיַצִּיעַ לְפָנָיו אֶת כָּל שְׁאֵלוֹתָיו. דַּיּוֹ שֶׁהִמְתִּין עַד כֹּה! יוֹתֵר לֹא יְחַכֶּה! לָדַעַת הוּא חָפֵץ!

אֲבָל אַבָּא מַתְחִיל וְגוֹמֵר, גּוֹמֵר וּמַתְחִיל; הָעִנְיָנִים מְשֻׁלָּבִים, מְקוֹם הַהַפְסָקָה מְמֻלָּאִים סִלְסוּלֵי הַנִּגּוּן שֶׁל הַהַגָּדָה, שֶׁהָיוּ אָמְנָם נְעִימִים מְאֹד לְאָזְנֵי שָׁאוּל.

אַבָּא הִגִּיעַ לְ„רָחְצָה". חָפֵץ שָׁאוּל לִשְׁאֹל; אֲבָל רָאָה הוּא, שֶׁאָבִיו עָסוּק בִּנְטִילַת הַיָּדַיִם וּנְגִיבָתָן, בִּבְרָכוֹת וּבַאֲכִילַת מַצָּה. הוּא מַבִּיט אֶל אָבִיו לִמְצֹא אוֹתוֹ פָּנוּי זְמַן מָה. בֵּין מַצָּה לְמָרוֹר מָצָא רֶגַע פָּנוּי, וְהוּא מַתְחִיל בִּשְׁאֵלוֹתָיו.

אֲבָל אַבָּא מַפְסִיקוֹ, מַרְאֶה בְּאֶצְבַּע עַל שְׂפָתָיו: „נוּ, אָ, מָרוֹר! אָסוּר לְהַפְסִיק!"

שָׁאוּל מַחֲרִישׁ לְפִי שָׁעָה.

וְאַבָּא לוֹקֵחַ מָרוֹר, מְחַלֵּק לְכָל הַמְּסֻבִּים וְנוֹתֵן גַּם לְשָׁאוּל הַקָּטָן אֶת חֶלְקוֹ. הוּא רוֹאֶה אֶת אַבָּא שָׂם אֶת הַמָּרוֹר בְּתוֹךְ פִּיו וְלוֹעֵס. גַּם הוּא עוֹשֶׂה כָּךְ.

הוֹי, אָסוֹן! הַמָּרוֹר חָרִיף! שָׁאוּל הִתְנַשֵּׁם, אֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁאֹף רוּחַ!

„יַיִן, יַיִן — תְּנוּ לוֹ! — צָעַק אַבָּא: — יִשְׁתֶּה וְיִרְוַח לוֹ!"

אִמָּא הֶחֶרְדָה מְאֹד וְהִיא מַגֶּשֶׁת יַיִן אֶל פִּיו; שָׁאוּל שׁוֹתֶה וְשׁוֹאֵף רוּחַ. אֲבָל רֵיחַ הַמָּרוֹר עוֹד לֹא כָּלָה מִתּוֹךְ הַפֶּה. הוּא מוֹסִיף לִשְׁתּוֹת.

וְהוּא שׁוֹתֶה וְשׁוֹתֶה, עַד שֶׁרֹאשׁוֹ הִתְחִיל סוֹבֵב עָלָיו.

הוּא לֹא הִרְגִּישׁ עוֹד, כְּשֶׁלְּקָחָה אוֹתוֹ אִמָּא עַל זְרוֹעוֹתֶיהָ

לְהַשְׁכִּיבוֹ בְּמִטָּתוֹ. רַק זֹאת רָאָה, שֶׁהַסַּפּוֹן מִלְמַעְלָה הוֹלֵךְ וְיוֹרֵד, הוֹלֵךְ וְנוֹפֵל עָלָיו... וּכְשֶׁהִשְׁכִּיבָה אֹתוֹ אִמָּא בְּמִטָּתוֹ, הִתְרוֹמֵם פִּתְאֹם הַסַּפּוֹן, וְקָפַץ וְשָׁב אֶל מְקוֹמוֹ... וּפַעֲמוֹנִים מְצַלְצְלִים בְּאָזְנָיו... וּבְרָקִים מִתְרוֹצְצִים... וְהוּא יוֹשֵׁב עַל דַּף וְצָף מִיַּרְדֵּן אֶל פְּרָת וּמִפְּרָת אֶל הַיַּרְדֵּן... וְאֶת הָאֱלֹהִים הוּא רוֹאֶה — יוֹשֵׁב וּבוֹרֵא לוֹ שֶׁמֶשׁ, יָרֵחַ, כּוֹכָבִים וַעֲנָנִים... וְעַל הַחָזֶה — מַשָּׂא כָּבֵד! קָשֶׁה לִשְׁאֹף רוּחַ! וְהָרַכִּי עוֹמֵד עָלָיו וּמְפַטְּמוֹ בְּמָרוֹר...

וּמֵאָז וָהָלְאָה, כְּשֶׁהָיָה שָׁאוּל שׁוֹמֵעַ אֶת אֶחָד מֵחֲבֵרָיו שׁוֹאֵל אוֹ מַקְשֶׁה שְׁאֵלוֹת וְקֻשְׁיוֹת — הָיָה מְאַיֵּם עָלָיו בְּאֶצְבַּע: „הַס! אַל תִּשְׁאַל! פֶּן יְסַתְּמוּ אֶת פִּיךָ בְּמָרוֹר!"

יְהוּדָה שְׁטֶנְבֶּרְג.

כַּרְטִיס־הַכְּנִיסָה.

(סִפּוּר).

(סוֹף).

אוּלָם לֹא הִסְפִּיק לִצְעֹד עֶשְׂרִים צְעָדִים, וְהִנֵּה קוֹל הָעִוֵּר עוֹלֶה עוֹד הַפַּעַם בְּאָזְנָיו: גָּרֵי הַבַּיִת, שֶׁעַל סַפְסָל מְבוֹאוֹ יָשַׁב הָעִוֵּר, הֵחֵלּוּ לְהַשְׁלִיךְ חֲפָצֵיהֶם מִתּוֹךְ הַבַּיִת. הֵם לֹא רָאוּ, כִּי אִישׁ יוֹשֵׁב עַל הַסַּפְסָל לִפְנֵי בֵיתָם וַיַּשְׁלִיכוּ עָלָיו שְׁנֵי כִסְאוֹת. בְּבֶהָלָה קוֹפֵץ הָעִוֵּר מֵעַל מְקוֹמוֹ וְסָר מְעַט מֵעַל הַסַּפְסָל וּמְשַׁטֵּחַ כַּפָּיו וּמְמַשְׁמֵשׁ בָּאֲוִיר, וְכָרִים וּסְפָרִים וּשְׂמִיכוֹת מֻשְׁלָכִים עָלָיו... לֵב שִׁמְעוֹן זוֹעֵף מְאֹד עַל הַמִּקְרֶה הָרָע, אֲשֶׁר הִקְרָה יְיָ לְפָנָיו לְטַפֵּל בָּעִוֵּר בְּרֶגַע הַזֶּה. הוּא אוֹמֵר לָרוּץ לְדַרְכּוֹ, אַךְ צַעֲקוֹת הָעִוֵּר קוֹרְעוֹת לְבָבוֹ, וְהוּא עוֹמֵד רֶגַע עַל מְקוֹמוֹ מֵרָחוֹק, אוּלַי תִּגַּע צַעֲקַת הָאֻמְלָל עַד לֵב אַחַד הָאֲנָשִׁים הָרַבִּים אֲשֶׁר בָּרְחוֹב; אַךְ הַמְּהוּמָה וְהָרַעַשׁ הוֹלְכִים הָלוֹךְ וְגָדוֹל... הִנֵּה נִדְחַף הָעִוֵּר אֶל הַסְּבָּה הַקְּטַנָּה אֲשֶׁר לִפְנֵי הַבָּיִת... שְׁנֵי אֲנָשִׁים רָצִים בְּכָל כֹּחָם וּמַכְשִׁילִים אֶת הָעִוֵּר וְהוּא נוֹפֵל אַרְצָה... כּוֹבָעוֹ הֻשְׁלַךְ מִמֶּנּוּ וָהָלְאָה, הוּא שׁוֹלֵחַ יָדָיו לְבַקְּשׁוֹ, וְהִנֵּה אִישׁ אֶחָד רָץ עוֹבֵר עָלָיו וְרוֹמֵס אֶת יָדוֹ הַפְּשׁוּטָה עַד שֶׁפֶךְ דָּם, וְקוֹל צַעֲקָתוֹ פּוֹלֵחַ לֵבָב...

וְשִׁמְעוֹן אֵינֶנּוּ יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק עוֹד, וְהוּא מְקַפֵּץ אֶל הָעִוֵּר וּמְקִימוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: הָבָה נָסוּרָה מִזֶּה! אוֹי, אוֹי, בְּנִי! — מִתְחַנֵּן הָעִוֵּר—הַצִּילֵנִי נָא! הוֹצִיאֵנִי מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה! פֹּה יִרְמְסוּנִי בְרַגְלַיִם... יְיָ יַחְשֹׁב לְךָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה לִצְדָקָה, חוּשָׁה בְנִי, הוֹשִׁיעֵנִי! אוֹי! אַיֵּה כּוֹבָעִי?... וְשִׁמְעוֹן אוֹחֵז אֶת הָעִוֵּר וְאוֹמֵר לָבֹא עִמּוֹ אֶל תּוֹךְ הַקָּהָל וְלִמְצֹא שָׁם אֶת הַכּוֹבַע. אַךְ הָאֲנָשִׁים עוֹמְדִים צְפוּפִים, וְאֵין לָבֹא בְתוֹכָם, וְהוּא מוֹלִיךְ אוֹתוֹ אֶל הָרְחוֹב הַשֵּׁנִי אֲשֶׁר בּוֹ יָבֹאוּ אֶל הַבֵּבָר.

— נְמַהֲרָה נָא, דּוֹדִי, לָלֶכֶת! — אוֹמֵר שִׁמְעוֹן אֶל הָעִוֵּר וּמוֹשְׁכוֹ אַחֲרָיו. הוּא מַרְגִּישׁ, כִּי לֹא טוֹב הוּא עוֹשֶׂה, בְּמָשְׁכוֹ אֶת הָעִוֵּר הַזָּקֵן כַּאֲשֶׁר יִמְשֹׁךְ לִפְעָמִים אֶת שְׁלֹמֹה רֵעֵהוּ בֶּן־גִּילוֹ — בְּמָאֲנוֹ לָלֶכֶת אִתּוֹ. אַךְ חֶפְצוֹ הָעַז לָבֹא אֶל הַבֵּבָר גּוֹבֵר עָלָיו, וְאֵינֶנּוּ יָכֹל לָלֶכֶת אַט. הִנֵּה הֵם קְרֵבִים אֶל הַבֵּבָר וְעֵינֵי שִׁמְעוֹן מַבִּיטוֹת לִמְצֹא מָקוֹם, אֲשֶׁר יוּכַל הָעִוֵּר לָשֶׁבֶת עָלָיו כָּל הָעֵת, אֲשֶׁר הוּא יִהְיֶה בַּבֵּבָר, וּפִתְאֹם חָוְרוּ פָנָיו... מַה זֹּאת!? קוֹל הַמְנַגְּנִים לֹא נִשְׁמַע עוֹד!... הַאֻמְנָם יָצָא כְבָר הַבֵּבָר מִן הָעִיר...? וְשִׁמְעוֹן מְמַהֵר בְּכָל כֹּחוֹ לָבֹא אֶל הַבֵּבָר. לִבּוֹ דּוֹפֵק בּוֹ בְחָזְקָה, רַגְלָיו כּוֹשְׁלוֹת, וְהוּא קָרֵב עַד לִפְנֵי הָאִישׁ הַיּוֹשֵׁב לִפְנֵי אַרְגַּז־הַכַּרְטִיסִים וְשׁוֹאֵל בְּקֹצֶר רוּחַ: הֲנִמְכָּרִים עוֹד כַּרְטִיסֵי הַכְּנִיסָה?...

— אַךְ יִכְלֶה הַמַּחֲזֶה הַזֶּה, — עָנָה הָאִישׁ, — יֻצַּג הַמַּחֲזֶה הָאַחֲרוֹן. חַכֵּה עוֹד מְעָט!

— אַל נָא תַעַזְבֵנִי, בְּנִי! — מִתְחַנֵּן הָעִוֵּר.

— לֹא אֶעֱזָבְךָ, דּוֹדִי! — אוֹמֵר שִׁמְעוֹן, — אַתָּה תַעֲמֹד פֹּה, וְאָנֹכִי אָבוֹא אֶל הַבֵּבָר כְּתֹם הַמַּחֲזֶה הַזֶּה; הֲרָחוֹק בֵּיתְךָ מִזֶּה?

— בִּרְחוֹב „הַנַּפָּחִים" אֲנִי גָר, מִימִין לְבֵית הַמִּדְרָשׁ „פּוֹעֲלֵי צֶדֶק"... הָהּ לוּ יָכֹלְתִּי לִהְיוֹת עַתָּה בְּבֵיתִי... אָח! אָח!...

— לוּ יָכֹלְתָּ, דּוֹדִי, לָרוּץ, — אָמַר שִׁמְעוֹן — כִּי עַתָּה הֲבֵאתִיךָ כְּרֶגַע לְבֵיתֶךָ; שָׁם הָיִיתָ יָכוֹל לָשֶׁבֶת וְלָנוּחַ. פֹּה אֵין מָקוֹם גַּם לְהִשָּׁעֵן...

— אָנֹכִי אֶתְחַזֵּק — עוֹנֶה הָעִוֵּר, — וְאָרוּץ אַחֲרֶיךָ, וְעַל פָּנָיו הַמְעֻנִּים נִרְאָה כְּבַת צְחוֹק.

— הָבָה נָרוּצָה! — אוֹמֵר שִׁמְעוֹן וְאוֹחֵז בְּיַד הָעִוֵּר. בִּצְעָדִים מְהִירִים עָבְרוּ כִמְעַט שְׁנֵי רְחוֹבוֹת וְשִׁמְעוֹן חָשַׁב בְּלִבּוֹ, כִּי עוֹד מְעַט וּבָא אֶל רְחוֹב „הַנַּפָּחִים". פִּתְאֹם הֵחֵל הָעִוֵּר לְהִשְׁתַּעֵל בְּלִי הֶרֶף, נְשִׁימוֹתָיו הָלְכוּ הָלוֹךְ וְקָצוֹר וְהַשִּׁעוּל שָׂם כִּמְעַט מַחֲנָק לִגְרוֹנוֹ... „נַעֲמֹד נָא רֶגַע! — מִתְחַנֵּן הָעִוֵּר — נַעֲמֹד רֶגַע, עַד אֲשֶׁר יַרְפֵּנִי הַשִּׁעוּל הָאָרוּר...

וְשִׁמְעוֹן עוֹמֵד, וְהָעִוֵּר מְשָׁעֵל וּמְשַׁעֵל בְּלִי הֶרֶף. פָּנָיו הִתְאַדְּמוּ כְּדָם, וְגוּפוֹ כָּפוּף. נִדְמֶה לְשִׁמְעוֹן, כִּי עוֹד מְעַט וְהִתְבַּקַּע חָזֵהוּ שֶׁל הָעִוֵּר מֵרֹב דֹּחַק וְלַחַץ, וַיַּחְמֹל עָלָיו מְאֹד וַיֹּאמַר: לֹא נוֹסִיף עוֹד לָרוּץ, וְהִתְנַהַלְנוּ לְאִטֵּנוּ.

— בָּרוּךְ אַתָּה, בְּנִי, לַיְיָ! — אוֹמֵר הָעִוֵּר וּבְקוֹלוֹ נִשְׁמַע גַּם תְּחִנָּה, גַּם בְּכִיָּה... הַמְּרוּצָה גָּרְמָה לִי אֶת הַשִּׁעוּל הֶחָזָק... נֵ לְ כָ ה נָא, בְּנִי, נֵלֵכָה!

שִׁמְעוֹן מוֹבִיל אֶת הָעִוֵּר. אַךְ לִרְגָעִים תּוֹקְפוֹ אוֹתוֹ הַשִּׁעוּל וְהוּא אָנוּס לַעֲמֹד וּלְחַכּוֹת עַד עֲבֹר הַשִּׁעוּל. וְהַזְּמַן עוֹבֵר, וְשִׁמְעוֹן מַרְגִּישׁ כִּי כָל רֶגַע שֶׁהוּא מְטַפֵּל בָּעִוֵּר הוֹלֵךְ הָלוֹךְ וְאָרֵךְ וְהִמָּשֵׁךְ, וְהוּא מִתְחָרֵט מְאֹד עַל עָזְבוֹ אֶת הַכִּכָּר וְלֹא חִכָּה לְקֵץ הַמַּחֲזֶה. „מִי יוֹדֵעַ, — בָּאָה דְאָגָה חֲדָשָׁה בְּלִבּוֹ — מִי יוֹדֵעַ אִם לֹא יִמָּכְרוּ כָּל כַּרְטִיסֵי הַכְּנִיסָה עַד שׁוּבִי אֶל הַכִּכָּר?... הֵן רַבִּים הֵם, הָאֲנָשִׁים הַחֲפֵצִים לִרְאוֹת אֶת הַחַיּוֹת הַנִּפְלָאוֹת; וְהוּא מַבִּיט אֶל הָאֲנָשִׁים הָרַבִּים הָעוֹבְרִים עָלָיו בְּחִפָּזוֹן וּמְדַמֶּה בְּלִבּוֹ, כִּי כֻלָּם הוֹלְכִים שָׁ מָּ ה.” הִסְכַּלְתִּי מְאֹד, כִּי לֹא הֲכִינוֹתִי לִי כַּרְטִיס־הַכְּנִיסָה בְּעוֹד מוֹעֵד. חוֹשֵׁב שִׁמְעוֹן וְלִבּוֹ כּוֹאֵב בּוֹ מְאֹד, וְאֵינֶנּוּ מַרְגִּישׁ, כִּי כְבָר עָבַר אֶת רְחוֹב „הַנִּפְּחִים”... פִּתְאֹם הִתְעוֹרֵר מְאֹד לְמַרְאֵה מִגְדַּל־הַצּוֹפִים, אֲשֶׁר צִלּוֹ הָאָרֹךְ מַתְחִיל בִּקְצֵה הָרְחוֹב הָאֶחָד וּמַגִּיעַ לִקְצֵה הָרְחוֹב הַשֵּׁנִי!

— תּוֹעִים אֲנַחְנוּ! — קוֹרֵא שִׁמְעוֹן בִּמְרִירוּת. — הִנֵּנוּ עוֹמְדִים עַתָּה עַל יַד מִגְדַּל־הַצּוֹפִים!

— אִם כֵּן, — אוֹמֵר הָעִוֵּר, וְהַשִּׁעוּל מְחַנֵּק אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְאֵינֶנּוּ מַנִּיחוֹ לְכַלּוֹת דְּבָרָיו — אִם כֵּן... שְׁאַל נָא, בְּנִי, אַיֵּה... רְחוֹב „הַנִּפְּחִים”? הֲבִיאֵנִי נָא אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת „פּוֹעֲלֵי צֶדֶק”; שָׁם אֶמְצָא לִי אִישׁ אֲשֶׁר יוֹבִילֵנִי אֶל בֵּיתִי... אָח! אָח!... חָשׁ אָנֹכִי דְּקִירוֹת עַזּוֹת בְּצִדִּי... אָח! אָח! הֲיֵשׁ פֹּה מָקוֹם... לָשֶׁבֶת חֲצִי רֶגַע...? וּפְנֵי הָעִוֵּר חָוְרוּ פִּתְאֹם, וְהוּא מִתְנוֹדֵד וְנוֹפֵל כְּמֵת אַרְצָה...

צַעֲקַת אֵימָה הִתְפָּרְצָה מִפִּי שִׁמְעוֹן בִּדְמָמַת הָרְחוֹב; כְּרֶגַע יָצְאוּ אֲנָשִׁים אֲחָדִים מִבָּתֵּיהֶם וַיִּגְּשׁוּ אֶל הָעִוֵּר הַשּׁוֹכֵב כְּמֵת אַרְצָה וַיְנִיעוּהוּ הֵנָּה וָהֵנָּה וַיָּרוּצוּ לְהָבִיא מָיִם. כַּאֲשֶׁר זָרְקוּ עָלָיו טִפּוֹת מַיִם אֲחָדוֹת, נִשְׁמְעָה אַנְחַת הָעִוֵּר הַיּוֹצְאָה מֵעֹמֶק לִבּוֹ...

— רַבִּי חַיִּים! הָבִיאָה אֶת הַחוֹלֶה לְבֵיתֶךָ. — אוֹמֵר אַחַד הָאֲנָשִׁים — אָנֹכִי אֶעֱזָרְךָ לְשֵׂאתוֹ אֵלֶיךָ. בַּחֲצֵרְךָ הֵן גָּר רוֹפֵא...

— חַס וְשָׁלוֹם! — עוֹנֶה רַבִּי חַיִּים. — בְּבֵיתִי צַר גַּם לִבְנֵי־בֵיתִי; מַמָּשׁ אֵין מָקוֹם לָשֶׁבֶת... עֶלֶם! אַיֵּה בֵּית הָאִישׁ הַזֶּה?

— וְשִׁמְעוֹן עוֹנֶה אֶת שׁוֹאֲלָיו וְאוֹמֵר לָהֶם כִּי „מִ צְ וָ ה גְּ ד וֹ לָ ה” לְרַחֵם עַל הָעִוֵּר וְלַהֲבִיאוֹ אֶל בֵּיתוֹ, אֲשֶׁר מִימִין לְבֵית הַכְּנֶסֶת „פּוֹעֲלֵי צֶדֶק”...

— וְהָעִוֵּר מוּקָם בִּכְבֵדוּת, יָדָיו עַל צִדָּיו וְקוֹל אֲנָקוֹתָיו פּוֹלֵחַ לֵבָב...

. . . .

וְשִׁמְעוֹן רָץ בְּכָל מַאֲמַצֵּי כֹחוֹ לָבֹא אֶל הַכִּכָּר. פְּעָמִים אֲחָדוֹת נִכְשַׁל בְּרוּצוֹ וַיִּפֹּל. חָשׁ הוּא כְּאֵב בְּבִרְכּוֹ הַיְמָנִית... הוּא מַרְגִּישׁ שָׁם כְּעֵין לַחְלוּחִית... בְּלִי סָפֵק זָבָה בִרְכּוֹ דָם, אַךְ אֵינֶנּוּ חָפֵץ לַעֲמֹד רֶגַע, וְהוּא רָץ הָלְאָה הָלְאָה. הִנֵּה הוּא בָּא אֶל הָרְחוֹב אֲשֶׁר בְּקָצֵהוּ עוֹמֵד הַכִּכָּר, וְהִנֵּה אֹרְחַת הַמְּכַבִּים הַשָּׁבָה מִמְּקוֹם הַשְּׂרֵפָה חוֹסֶמֶת דַּרְכּוֹ, וְהוּא אָנוּס לְחַכּוֹת עַד אֲשֶׁר תַּעֲבֹרְנָה כָּל הָעֲגָלוֹת. וְהָעֲגָלוֹת רַבּוֹת מְאֹד וְהֵנָּה נוֹסְעוֹת כָּל כָּךְ לְאַט, וְשִׁמְעוֹן עוֹמֵד כְּמוֹ עַל גֶּחָלִים בּוֹעֲרוֹת וְלִבּוֹ זוֹעֵף מְאֹד; וְהוּא אוֹמֵר לַעֲבֹר אֶל הָרְחוֹב הַשֵּׁנִי וְלָבֹא דֶּרֶךְ שָׁם אֶל הַכִּכָּר; אַךְ יָרֵא הוּא פֶּן יְאַחֵר עוֹד יוֹתֵר, וְהוּא מִתְאַפֵּק, וְחָשׁ, כִּי עוֹד מְעַט וְנָתַן קוֹלוֹ בִּבְכִי... נִדְמֶה לוֹ, כִּי אַךְ לְבַעֲבוּר הַכְעִיסוֹ, נוֹסְעִים הַמְּכַבִּים בִּכְבֵדוּת וְהוּא צוֹעֵד צְעָדִים אֲחָדִים לָבֹא אֶל הָרְחוֹב הַשֵּׁנִי; בָּרֶגַע הַזֶּה עוֹבֶרֶת הָעֲגָלָה הָאַחֲרוֹנָה, וְשִׁמְעוֹן מְמַהֵר לָרוּץ הָלְאָה בָּרְחוֹב וְעֵינָיו נְשׂוּאוֹת אֶל הַכִּכָּר...

קוֹל פַּטִּישׁ עוֹלֶה בְּאָזְנָיו, רַק פָּנָס אֶחָד דּוֹלֵק בִּמְבוֹא הַכִּכָּר; הַכִּכָּר רֵיקָה מֵאָדָם. עַל גַּג הַכִּכָּר נִרְאוּ לוֹ כִּשְׁנַיִם, שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים מְרִימִים אֶת הַבַּד הַמְכַסֶּה אֶת הַגָּג... וְשִׁמְעוֹן מְמַהֵר בְּכָל כֹּחוֹ לָבֹא אֶל הַכִּכָּר, וְשׁוֹאֵל אֶת הַשּׁוֹמֵר הַהוֹלֵךְ הֵנָּה וָהֵנָּה: הֶהֵחֵל הַמַּחֲזֶה הָאַחֲרוֹן!...

— הֵ חֵ ל וּ כְ בָ ר כָּ לָ ה! — עוֹנֶה הַשּׁוֹמֵר, הַאֵינְךָ רוֹאֶה, כִּי מוּרָד הַכִּכָּר?..

— וּמָחָר?...

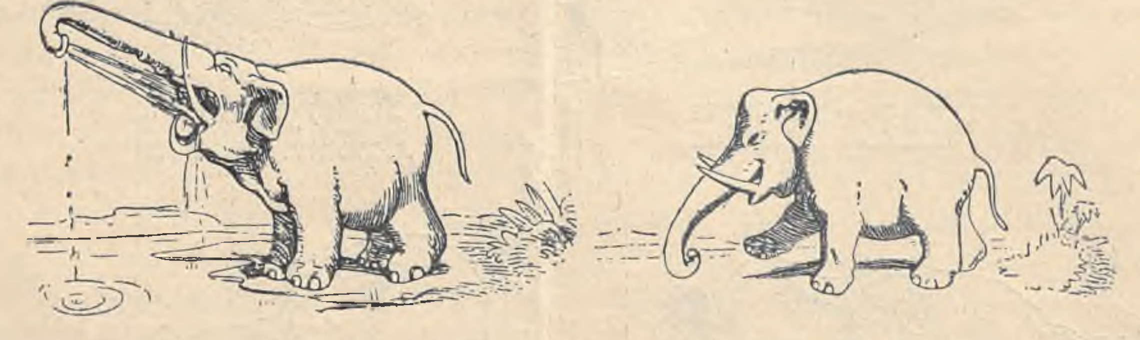
— מָחָר תִּהְיֶה „שַׁבָּת” וְתֹאכַל „קוּגֶל”! עוֹנֶה הַשּׁוֹמֵר בְּלַעַג...!

י. ב. לֶבְנֶר.

נִקְמַת הַפִּיל.

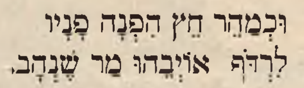

אָדוֹן שֶׁנְהָב הוֹלֵךְ לָשׂוּחַ
כְּחֹם הַיּוֹם, לִשְׁאֹף מְעַט רוּחַ.

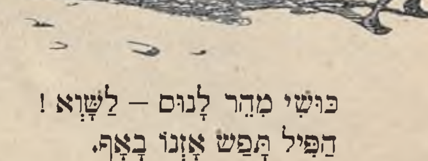
וְהִנֵּה בְּאֵר – וּמַר שֶׁנְהָב
דָּלָה וַיֵּשְׁתְּ מְדְלִי־הָאַף.

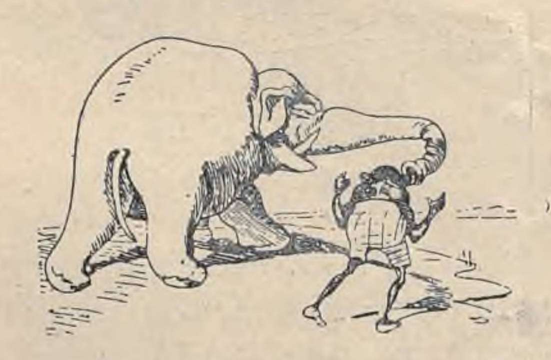

רָאָה כּוּשִׁי אֶת גְּדוֹל הַדּוֹר[1],
דָּרַךְ קַשְׁתּוֹ נֶגְדּוֹ – וַיּוֹר.

וּכְמַהֵר חֵץ הִפְנָה פָּנָיו
לִרְדֹּף אוֹיְבֵהוּ מַר שֶׁנְהָב.

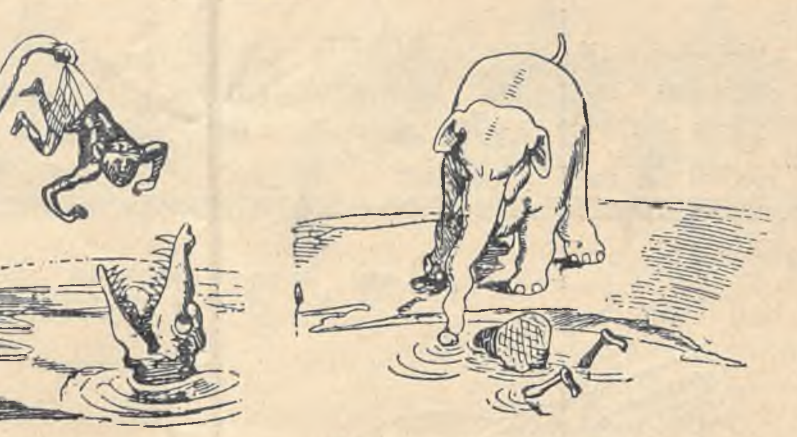

כּוּשִׁי מִהֵר לָנוּס – לַשָּׁוְא!
הַפִּיל תָּפַשׂ אָזְנוֹ בָּאַף.

וְהוּא מוֹשְׁכוֹ אֶל פֶּלֶג מָיִם –
וְזֶה צוֹעֵק: הָהּ, הָהּ, שָׁמַיִם!

[1] אֶת הַפִּיל הַגָּדוֹל בַּחַיּוֹת.

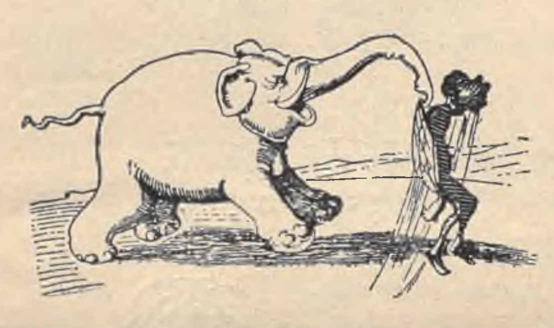

מוֹשְׁכוֹ אַחֲרָיו וְלִבּוֹ טוֹב לוֹ
וּבְתוֹךְ הַפֶּלֶג הוּא טוֹבֵל.

כּוּשִׁי מִסְכֵּן! – אַךְ שָׁם בֵּינְתַיִם
בְּלָעוֹ כִּמְעַט תַּנִּי־הַמַּיִם.

אַךְ מַר שֶׁנְּהָב מְשָׁהוּ אָז,
וּמֵי חַטָּאת עָלֵיהוּ יַז.

וְהֵרִים אוֹיְבוֹ בְּמִכְנָסַיִם –
אַחַר נָשָׂא חִישׁ הָרַגְלַיִם.

וּבְצַבָּר[1]) זְרָקוֹ בַּגַּיְא –
כּוּשִׁי צוֹעֵק: דּוֹנֶר, וַי, וַי!

שֶׁנְּהָב הוֹלֵךְ שְׂבַע נָקָם דַּי;
כּוּשִׁי עוֹמֵד כְּצַבָּר חַי.

ב. צ. וַרְמִי.

[1]) מִין צֶמַח הַמְכֻסֶּה כֻּלּוֹ בְּמַדְקָרוֹת כְּמַחְטִים, — קאקטוס.

חדשות.

חגיגות ילדים. — בעיר ורבלובה ערכו הציונים בחמשה עשר בשבט חגינת ילדים נהדרה מאד. את החגינה פתח בדרשה יפה ראש אגדת הציונים מר צבי ז. דוניליצקי, ואחריו דרש המורה העברי מר אברהם אליהו סנדלר. מקהלת מנגנים נגנו מנגינות יפות ומקהלת ילדים שרו שירי ציון והציגו במחזה את „יהודה ווּליק" לאפרים ליפשיץ (נדפס ב„עולם קטן" שנה ראשונה חוברת 14) ונער אחד קרא על פה את האגדה היפה „תמרים של חמשה עשר" ליהודה שטינברג („עולם קטן" שנה ראשונה חוברת 32). לסוף נתנו לכל ילד תיק מלא פרות ארצנו ועל התיק כתבת יפה.

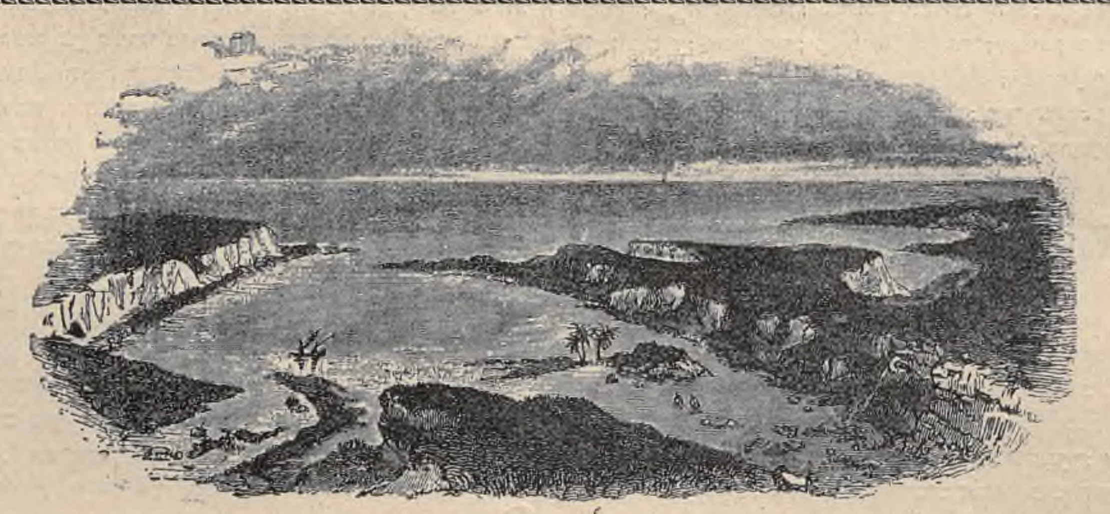
— הורודישץ (פלך קיוב). בערב ליל חמשה עשר בשבט נערכה חגינה בבית הספר הגדול לנערות אשר להרופאה מרת גלדארבימר. בית הספר הזה הוא בעל ארבע מחלקות, ובו מאה ועשר תלמידות. חלק גדול מהן לומדות חנם, כי יד הוריהן העניים אינה משגת לשלם שכר למודן. בבית הספר הזה מורים גם שפת המדינה, חשבון ויתר הידיעות הדרושות בחיים. אך הלמוד הראשי הוא השפה העברית בשיטת „עברית בעברית" והתלמידות עושות חיל בלמודן זה להפליא. מלבד הורי התלמידות באו אל החגינה עוד אנשים ונשים רבים, אשר התענגו מאד לשמע שיחה עברית, שירים עברים ומנגינות עבריות מפיות התלמידות הקטנות והגדולות יחד. השירים נקראו בהטעמה והושרו ברגש. אחרי כן חלקו לכל התלמידות פרות ומגדנות, ושמחות וטובות לב שבו לבתי הוריהן.

פתיחת בית הספר. — בית הספר לנערות ביפו, שיצא מרשות חברת „כל ישראל חברים" ובא כלו לרשותם של חובבי ציון, נפתח בעת האחרונה, אחרי שוב המנהלת מרת רווה יפה מרוסיה ליפו ולעבודתה. עתה יכולים אנו לקוות, כי היה יהיה בית הספר לנערות לבית כפר עברי אמתי שיגדל בנות עבריות, עבריות בשפתן, בלבבן ובנפשן. גן הילדים העברי, שהיה סגור מפני המחלה הרעה שהתהלכה בארצנו, נפתח גם הוא.

אהבת אחות. — אהבה רבה ואמץ לב נפלא הראתה נערה עבריה אחת בנויורק, חוה דניגר שמה. אחי הנערה הזאת, יעקב דניגר, נפצע פצע עמק ברגלו ויובא אל בית החולים. הרופאים אמרו נואש לחייו. אך הוא התגבר על מחלתו הקשה ויחי. אבל לרגלו לא מצאו הרופאים כל תרופה אחרת בלתי אם לקרם עליה עור בשר אדם, ואם לא, — יהיו אנוסים לכרת את רגלו. ולהאמלל הזה ארבע אחיות בנות שש עשרה — עשרים שנה. אבל לא עלה גם על דעתו לבקש מאחת מהן, להקריב בעדו קרבן גדול כזה — לתת לפשט עורה מעל בשרה ולתת לו. והנה באחד הימים באו אליו ארבע אחיותיו לבקרו. שלש האחיות הבכירות הביאו לו מתנות, רק הצעירה לבדה לא הביאה לו מאומה. וכאשר שאלה החולה מדוע לא הביאה לו גם היא דבר־מה, ענתו: גם אני הבאתי לך מתנה קלה — את עור בשרי אתן לך לרפא בו את רגלך הימנית. בבכי ובדמעות נשק יעקב לאחותו; והיא התחמקה מפניו ותבא אל אחד מחדרי בית החולים ותבקש את הרופאים, כי יפשטו מרגלה עור במדה הדרושה לרפואת רגל אחיה.

כעבר ימים אחדים יצאו היא ואחיה מבית החולים ושניהם שלמים ובריאים.

ילדים־עברים־סינים. — בעיר קי־פינג־פו, אשר בלב ארץ סין הגדולה, נמצאים עברים־סינים, לאמר, עברים אשר באו לשבת בארץ סין לפני הרבה מאות שנים, ובמשך הזמן התבוללו בין הסינים וילמדו את מנהגיהם וכל דרכי חייהם. רבים מהם התערבו בין הסינים לגמרה, אך שאריתם יודעים עוד מעט מחקי ישראל ושומרים עוד איזה מנהגים ממנהגי ישראל. ואולם מתורת ישראל לא ידעו מאומה. בעת האחרונה הביאו עברים־סינים אחדים מעיר קי־פינג־פו שני נערים לעיר שנחי (עיר החוף בצפון ארץ סין ובה הרבה מבני ארפה וגם עדת יהודים) וימסרום לבית הספר אשר לעדת היהודים בעיר הזאת. מראה שני הנערים האלה כמראה סינים אמתים ולבושיהם כלבושי הסינים, גם צמות הם מגדלים להם על ערפם כצמות הסינים, אך הם מכינים את עצמם בבית הספר העברי להיות לעברים בלבם ובנפשם.

ים־סוף.

מִכְתָּבִים.

למערכת ה"עולם קטן" הנכבדה!

שמח אני להודיע ב"העולם קטן", כי הודות להאדון צ. ה. הדם נוסדה בכפרנו אגודה ציונית וחתמנו על חמשה עתינים ובתוכם גם על ה"עולם קטן". ובכל מוצאי שבת מתאספים יחדו בני כפרנו וקוראים עתונים וספרים ושרים שירי ציון. באחת מהאספות האלה באר מר הדם פרשת החג "חנכה"; והוא גם דבר על מצב עמנו בעת ההוה והראה לדעת, כי אם גם קטן ודל עמנו אך אם יחפץ אז יוכל לעשות גדולות.

כפר משמר (פ. טשרניגוב) משה קרסיק, בן י"ג שנה.

לחברי הקטנים קוראי ה"עולם הקטן"!

כבר עברתי על התנ"ך שתי פעמים, גם דקדוק למדתי וגם עשיתי חיל בלמודי, אך צר לי מאד, כי אין לי ספרים למקרא, כי עירנו קטנה וספרי קריאה אין בה, ורק את "העולם הקטן" אני קורא אשר גם הוא רק דפים אחדים לקריאת חצי שעה, ולפי דעתי טוב עשו העורכים הנכבדים לוא הגדילו והרחיבו אותו, ותחת זה יוסיפו על מחירו; וטוב היה גם לוא הדפיסוהו בלי נקודות, כי נעים לי מאד לקרא ספר בלי נקודות. ומה דעתכם אתם חברי על זה? בימים האחרונים השגתי למקרא ספר יפה מאד הלא הוא הספור "כור עני" אשר בו כתובים קורות ימי "רובינזון" והנני מתענג עליו מאד. והנני מקוה כי בקרב הימים אמצא לי עוד ספרים למקרא. את החידה בחברת ב"ג מצאתי: המקרא הזה נמצא בספר ישעיהו כ"ד הלא הוא: בוגדים בגדו ובגד בגדים בגדו.

משה וויין, ביליצא פלך ווילנא.

לחברי הקטנים קוראי ה"עולם קטן" ודוברי עברית!

קנא אקנא בכם מאד, חברי דוברי עברית, אשר תרעו להביע את כל מחשבותיכם בעברית; גם אני חפצתי להיות כאחד מכם, אך בעירנו אין ילדים היודעים לדבר עברית, וגם לי קשה מאד הדבור בשפת עבר. אף כי כבר עברתי על כל התנ"ך וגם קראתי ספרי מקרא לא מעט, ומה מאד אקנא באותם הילדים אשר בעירם ערכו לפעמים חגים לילדים ויציגו לפניהם מחזות מחיי עמנו. אבל בעירנו אין כמו אלה, באשר אין אנשים היודעים לערך מחזות וחגי ילדים, ובכלל אין בעירנו מי שידאג וישם לב לנו הילדים להרים את רוחנו ולפתח את רגשותינו. אך אקוה, כי בעוד שנים אחדות יקומו גם בעירנו נערים, אשר ידעו את השפה העברית. ואז נוכל גם אנחנו בעצמנו להציג לנו מחזות מחיי בני עמנו.

את השאלה אשר שאלה רוזה רוחובטש בחוברת ב"ג שנה זו מצאתי וזה הוא "בוגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו". גם את החידה בחוברת ה' שנה זו מצאתי ופתרונה המלה "שבט".

זלמן רובינוביץ, ביליצא פלך ווילנא.

לחברי הקטנים קוראי ה"עולם קטן"!

ביום ה' כ"ב לחדש טבת חגותי חג סיום התורה. החג היה ערוך ברב פאר. ומלבד הענג אשר שבעו הקרואים מהממתקים והמגדנות, אשר הכינו לפניהם הורי היקרים, שמחו ועלזו ביתר שאת בשמעם, כי אני בקי בכל התורה כלה, אחרי אשר סעדו הקרואים את לבם, שרתי לפניהם את השירים, "יהודי קטן אני" ו"עוד ארצנו לא אבדה" עם הנגינות אשר חבר אחי ברב ידיעתו בחכמת הזמרה. אחרי כן נתכבדתי מאחי הגדול בתשורה יקרה ספר "כל אגודות ישראל" בכריכה יפה ומהדרה למזכרת אהבה, ובלב מלא רגש העיר את אזני כי גם לימים הבאים אהגה בתורת משה, למען אדע ללכת בדרכי ד' ולעבד לטובת עמי כל ימי חיי.

ברגשי כבוד ובברכת ציון

אלעזר ברוכין, בן שמונה שנים.

לחברי היקרים קוראי ה"עולם קטן"!

הנה אני שמח להגיד לכם חברי היקרים, פי אני לומד עתה פה בויטבסק בבית ספר "עברית בעברית", והנה אני יודע כבר לדבר עברית כמעט את כל אשר עולה על לבי. וכאשר אנחנו יוצאים מן החדר בעת ההפסקה, אני וכל חברי מדברים עברית; והנה אני לומד כבר חומש ונביאים ואני חושב, כי יש הרבה נערים הלומדים עברית כמוני.

ויטבסק. זלמן קצנלנבגן. בן שבע שנים.

פתרוני החידות.

פתרון חידת ה' זבלוצקי בעולם קטן חוברת ה—ו היא: שֵׁבֶט (ירח), שֵׁבֶט (ענף), שֵׁבֶט (עם), שֵׁבֶט (עט).

שמות הפותרים: בורים אברהם ורבקה; בזמן מרדכי ואחיו; גון פסח; גרפנקל שרה; דבורצקי; דובקין צבי; דולנין מרקוס; הולודק ראובן; זק צבי; טויבין גרשן; יזרניצקי שלום נפתלי; לדרמן משה; ליטוק שלום מרדכי; למבן ישראל; לקוש מרדכי; לרמן אהרן; פונר נתן; פריבולסקי זאב; פרידליאנד מינה; פרידמן זאב; צינרינסקי מ.; קוביליאנסקי צבי; קוציניני יוסף; קלויטש משה; רויטנברג יצחק; רפופורט חיים; שחון משה; שקלובסקי בן-ציון.

פתרון שאלת מר ד. קלצקי ב"עולם קטן" חוברת ה—ו היא בעוד "עשרים ושתים שנה".

שמות הפותרים: גוזמן יצחק; דינר דוב; הולודק ראובן; הרצינשטין משה; ויספלד שבתי; זבלוצקי אברהם; זלגולם צבי; חימוביץ ברוך; טויבין גרשן; טומרינסון אלטר; טפליצקי אבינדור; טראהן אליעזר; מרגולין אברהם חיים; נויסקי יצחק; סוריץ מיכאל; פטוק דוד; פילמן אריה יהודה; פלושק משה; פונר מנחם מנדיל; פרחמובסקי זלמן; פרידלינד מינה; קוצינוני יוסף; קוילשטין יצחק; קלויטש משה; קפר יצחק; קרקובסקי יעקב יצחק; רבינוביץ אלעזר; רובין שמואל מנדיל; רוגטניק משה; רוטהמן גולדה; רפופורט יוסף; רקיטה אליעזר.

נְדָבוֹת.

להקופה הלאומית. על חנכת הבית אצל דובבר אסנת בווילנה נאסף בין המסובים ע"י אברהם אסנת לטובת הקופה הנ"ל 4 רובל וארבעים קאפ'. שמות המנדבים: מ. אסנת ורעיתו; זלמן אסנת ורעיתו; ליפשיץ; נ. קרצמר; סגל; אינבנדר; יקובסון; לפירובה; קונצבסקי; בונם ועוד... חיים-בן-שאול ביום קומו מחליו נדב 1 רו"כ. האחיות: אסתר וחיה רונובין (איבנץ) נדבו 50 קאפ'.

בעד יתומי ר. א. ברודם ז"ל נדבו: יצחק אייזיק יפה (רינה) 1 רובל; בנימין אברמוביץ (פ־ם) — 2 רובל; יעקב סוקולובסקי וחבריו 1,50 ר'; יצחק ברמן (פוניויוש). 50 ק'; ש. לרמן (בלצי) 30 קאפ'; העלמות ברײנה וסוניה ווסטוק; חנה ובתיה כהן; בילה מרגולין, בתיה בנדצקי וצסיה דומנסקי אספו ביניהן — 1 רו"ב, 75 קאפ'.

בעד ביתה"ס ביפו נדבו: דניאל מקרובסקי וחבריו — 2 רו"כ; האחיות אסתר וחיה רונובין (איבניק) 50 קאפ'; יצחק למברג (אודיסה) 30 קאפ'; יחיאל מזיל (קיוב) 20 קאפ'; נתן שור (רריײשוב) 25 קאפ'; אפרים אברמוב ושלמה מולין (רציצה) 15 קאפ'; נתן ויהושע השיל ארינזון (לודז) 4 רו"ב 50 קאפ'; אבנר שפילברג 10 קאפ'; יקותיאל לוקשין — 30 קאפ'. העלמה בובל חיות (קרינקי) 21 קאפ'.

דמו"ל: הוצאת „תושיה" בורשה.
העורכים: א. ל. בן־אביגדור וש. ל. גרדון.
כתבת „העולם הקטן":
КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВО „ТУШІЯ", ВАРШАВА.
Verlag „TUSCHIJAH" Warschau.

(יודישע פרעבעל־אנשטאלט) Zakład Freblowski Izraelski
3 Celiny Witkowskiey Leszno, 31. (19—20)

ספרי חנוך ולמוד ומקרא (הוצאת „תושיה"):

1] אלפא ביתא מצוירת בצבעים (עפ"י השטה הטבעית) עם 24 ציורים יפים ואותיות הכתיבה. נדפסת על טבלא גדולה להדביק אל הקיר בבה"ס.
מחירה 20 קאפ'. פאר' 2 קאפ'. מדבקת על ניר עב—30 קאפ'. פאר' 6 ק'.

2] אלפא ביתא מצוירת בצבעים (כנ"ל) מטולטלת, ערוכה בקוביות (בגזרי עץ קטנים); בתבת-ניר יפה—ובתוכה לוחות-לדוגמא ערוכות לזה.
מחירה 75 ק'. פאר' 10 קאפ'.

3] הנ"ל, בגזרי ניר עב קטנים, בתבת ניר כנ"ל.
מחירה 60 ק'. פאר' 10 ק'.

4] אלפא ביתא מטולטלת, ערוכה בקוביות. אותיותיה מדבקות על גזרי עץ קטנים מרבעים (קוביות) עם נקודות מיוחדות, להרכיב מהן מלות ומאמרים—ערוכה בתבת ניר.
מחירה 60 קאפ'. פאר' 20 קאפ'.

5] הנ"ל, מדבקת על גזרי ניר עב קטנים, בתבת ניר כנ"ל.
מחירה 50 ק'. פאר' 10 ק'.

6] אלפא ביתא מצוירת בצבעים (עפ"י השטה הטבעית), עם 82 ציורים יפים. נדפסת על טבלא גדולה להדביק אל הקיר בבה"ס.
מחירה 25 קאפ'. פאר' 2 קאפ'. מדבקת על ניר עב—35 ק'. פאר' 8 ק'.

7] הנ"ל, במחברת קטנה ונאה, מכורכת במעטפה צוירת (בצבעים) יפה.
מחירה 50 קאפ'. פאר' 10 קאפ'.

8] אלפא ביתא מצוירת בצבעים (כנ"ל) מטולטלת, ערוכה בקוביות, ערוכה בתבת ניר גדולה ויפה עם ציור נאה בצבעים ממעל.
מחירה 1 רובל. פאר' 20 ק'.

9] עברית בלשון עם ועם. למוד הקריאה למתחילים. י. לוינזון וי. ח. טביוב. I למדברים רוסית, II למדברים זרגון.
מחיר כל מחברת בכריכה 25 ק'. פאר' 4 ק'.

10] ראשית דעת שפת עבר (כנ"ל עם ציורים). מ. קרינסקי.
מחירו 30 קאפ', מכ' בבד 40 ק'. פארמא 6 קאפ'.

11] הקריאה העברית (למתחילים). י. ב. לבנר.
מחירו 15 קאפ', מכ' בבד 25 קאפ'. פאר' 4 ק'.

12] בית הספר לתורת הכתיבה העברית, בחמש מחברות (מאושר מטעה"מ). מ. קרינסקי.
מחיר כל מחברת 7 קאפ'. פארמא 2 קאפ'.

13] לפי הטף להורות את הילדים לדבר עברית מבלי עזרת תרגומים. ד. ילין.
ספר המורה, שני חלקים (החלק השני עם לוחות-תמונות).
מחיר כל חלק 75 ק', מכ' בבד 90 ק'. פאר' 10 ק'. שני החלקים מכ' יחד בבד 1.70. פאר' 14 ק'.

14] מקרא לפי הטף, להורות את ילדי ישראל קרא וכתוב ודבר עברית, על פי השטה הטבעית, עברית בעברית, עם ציורים. הנ"ל.
ספר התלמיד, שני חלקים.
מחיר כל חלק 75 קאפ' בכריכה. פאר' 8 ק'.

15] המכין. פרוזדור לכל ספרי הלמוד. (מאושר מטעה"מ). י. ח. טביוב.
מחירו 30 ק', מכ' בבד 40 ק'. פאר' 6 ק'.

16] ראשית למודי שפת עבר (עם תרגום המלות ברוסית ואשכנזית באותיות עבריות). י. גרזובסקי.
מחירו 50 ק', מכ' בבד 65 ק'. פאר' 8 ק'.

17] גן הילדים. כריסטומתיה עברית עם תרגום המלים ברוסית ואשכנזית (באותיות עבריות, עם ציורים). ש. ברמן.
מהדורא חדשה מתוקנת.
חלק ראשון מחירו 75 ק', מכ' בבד 90 ק'. פאר' 10 ק'.
חלק שני מחירו 50 ק', מכ' בבד 65 ק'. פאר' 6 ק'.
שני החלקים מכ' יחד בבד 1.45 רובל. פאר' 16 ק'.

18] בת חיל או תורת אם, ספר מקרא לבנות ישראל. י. מיוחס.
מחירו 40 ק', מכ' בבד 50 ק'. פאר' 6 ק'.

19] מדריך הילדים, מתודה וכריסטומתיה (עם תרגום המלות ברוסית) בב' חלקים (מאושר מטה"מ). ק. וליצקי.
כל חלק 35 ק', מכ' בבד 50 ק'. פאר' 8 ק'.
שני החלקים מכ' יחד בבד 85 ק'. פאר' 14 ק'.

20] רע הילדים. ספר מקרא למתחילים, כלו מנקד, עם „אוצר המלים" בתרגום רוסי (מאושר מטעה"מ). י. ב. לבנר.
מחירו 40 ק', מכ' בבד 50 ק'. פארמא 8 קאפ.

21] ידידנו. מועדי ישראל ותפלותיהם עם תרגום המלות ללשון רוסיה (מאושר מטעה"מ). הנ"ל.
מחירו 40 ק', מכ' בבד 50 ק'. פאר' 6 ק'.

22] מורה הילדים. מתודה עם תרגום המלות ברוסית ואשכנזית באותיות עבריות (מאושר מטעה"מ). י. ח. טביוב.
מחירו 90 קאפ', מכ' בבד 1.05. פאר' 14 קאפ'.
מפתח (לתרגומי מורה הילדים). הנ"ל.
מחירו 10 ק', מכ' בבד 20 ק'. פאר' 4 ק'.

23] עדן הילדים. כריסטומתיה עברית עם תרגום המלות ברוסית, אשכנזית באותיות עבריות, צרפתית ואנגלית. (מאושר מטעה"מ). הנ"ל.
חלק ראשון מחירו 80 קאפ', מכורך בבד 95 ק'. פארמא 10 קאפ'.
חלק שני מחירו 70 ק', מכורך בבד 85 קאפ'. פארמא 8 קאפ'.

24] אגרון לבני הנעורים. מכתבים למופת לילדים ולילדות, לנערים ולנערות, עם מלון לכל המלים והמכתבים החמורים. הנ"ל.
מחירו 50 קאפ', מכ' בבד 65 ק', מכ' הדר 75 ק'. פארמא 8 ק'.

25] בית ספר עברי. ספר מקרא ולמוד. י. גרזובסקי.
חלק ראשון 25 ק', מכ' בבד 35 ק'. פאר' 4 ק'.
חלק שני 50 ק', מכ' בבד 65 ק'. פאר' 8 ק'.
חלק שלישי 75 ק', מכ' בבד 90 ק'. פאר' 12 ק'.

26] הדקדוק העברי. דקדוק קצר למתחילים, מנוקד. ל. שאצקי.
מחירו 40 ק', מכ' בבד 50 ק'. פאר' 6 ק'.

27] תרגילי הדקדוק העברי (להקראה ונתוח). הנ"ל.
מחירו 30 ק', מכ' בבד 40 ק'. פאר' 6 ק'.

28] מחברות לנתוחי-דקדוק (שלש מחברות). א. י. גוטליב.
מחיר כל מחברת 10 ק'. פאר' 2 ק'.

29] דקדוק לשון עברית מאת שמואל דוד לוצטו (שד"ל), מעבר ע"י אברהם כהנא.
מחירו 50 ק', מכ' בבד 65 ק'. פאר' 8 ק'.

30] מערכת הפעלים (ספר שמושי). א. קליינמן.
מחירו 50 ק', מכ' בבד 65 ק'. פאר' 8 ק'.

31] קצור דברי הימים לעם ישראל מראשית היותו עד היום הזה (מנוקד). י. גרזובסקי.
מחירו 50 קאפ', מכורך בבד 60 ק', מכורך הדר 70 ק'. פארמא 6 ק'.

32] תולדות עם ישראל (מנוקד). א. ז. רבינוביץ.
חלק ראשון מחירו 50 ק', מכ' בבד 65 ק'. פאר' 8 ק'.
חלק שני מחירו 55 ק', מכ' בבד 70 ק'. פאר' 8 ק'.
חלק שלישי מחירו 80 קאפ', מכ' בבד 90 קאפ'. פאר' 10 ק'.
כל שלשת החלקים (כל הספר) מכורכים יחד בבד הדר 2,10. פאר' 20 ק'.
נמצא להמכר גם בספרים קטנים: ספר א' ב' ה' כ"א 15 ק'; ספר ג' ד' ו' ח' ט' י' כ"א 20 ק'. פאר' לכל ספר 2 ק'.

33] למען אחי הקטנים. שירי ילדים (פורמט גדול). א. ליבושיצקי.
מחירו 60 ק', מכ' פשוט 75 ק', מכ' הדר 85 ק', פארטא 10 ק': על ניר רינאל 1 ר', מכ' הדר 1.25. פאר' 12 ק'.

34] הכנור. קובץ שירים לילדים ולבני הנעורים, מאת משוררים שונים. ספר ראשון: שירי הטבע. ספר שני: משלים. ספר שלישי: אגדות.
מחיר כל ספר 25 ק', מכ' 35 ק'. פארמא 6 ק'.

35] פרקי אבות לבני הנעורים (עם תרגום רוסי והערות ובאורים). א. ליבושיצקי.
מחירו 25 ק', מכ' בבד 35 ק'. פאר' 4 ק'.

36] בעיר וביער (משלים), ב"ח. י. שטינברג.
מחיר כל חלק 30 ק', מכ' בבד 40 ק'. פאר' 4 ק'.
שני החלקים ביחד מכורך בבד 80 ק'. פאר' 8 ק'.

37] שיחות ילדים. קובץ אגדות מקוריות לילדים (פורמט גדול). מנוקד. הנ"ל.
מחירו 40 ק', מכ' 65 ק'. פארמא 6 קאפ'.

38] כל אגדות ישראל (פורמט גדול, מנוקד, מאושר מטעה"מ). י. ב. לבנר.
חלק ראשון מחירו 75 ק', מכ' הדר בבד 1 רובל. פאר' 8 ק'.
חלק שני מחירו 1.05 ר', מכ' בבד 1.65, הדר בבד 1.75. פארמא 16 ק'.
שני החלקים מכ' יחד הדר בבד 2.60. פאר' 24 ק.

39] עולם קטן. עתון מצויר לבני הנעורים. מהדורא ראשונה.
65 חוברות בחמשה כרכים (13 חוב' בכל כרך). כל כרך במחיר 1.50 רובל. כל 26 חוב' מכ' יחד 3 רובל. כל הקבוצה ביחד מכ' הדר 6 רובל.

40] לוח-עולם קטן. קובץ ספרותי ושמושי לבני הנעורים לשנת תרס"ג עם תמונות וציורים.
מחירו 75 קאפ', לחותמי ה„עולם קטן" רק 50 ק'. מכ' בנייר 10 ק' (מכ' הדר 25 ק') בעד הכריכה.

41] ספר החנכה. מאסף לבני הנעורים עם תמונות וציורים.
מחירו 25 ק', מכ' 40 ק'. פארמא 4 ק'.

42] פרקי תלמוד. כריסטומתיה תלמודית למתחילים, עם תרגום המלות התלמודיות ברוסית ואשכנזית (באותיות עבריות). א. ל. ביסקא.
מחירו 40 ק', מכ' בבד 55 ק'. פאר' 6 ק'.

43] מורה הסגנון ושמוש הלשון העברית (עם דוגמאות ופרקי שנון רבים לשמוש המעשי, וחלק מיוחד על תורת הנקוד לכל פרטיה). י. ח. טביוב.
מחירו 1 ר', מכ' בבד 1.15. פאר' 14 ק'.

44] תורת הספרות. מורה חקי הסגנון הפרוזי והשירי ותורת הספרות לכל חלקיה השונים (עם דוגמאות רבות מכל מקצעות הספרות העברית בכל תקופותיה). ש. ל. גרדון.
מחירו 1 ר', מכ' בבד 1.15. מכ' הדר 1.25 ר'. פאר' 14 ק'.

45] מבחר הספרות. אנתולוגיה עברית, מכילה לקוטים נבחרים ממיטב הספרות העברית החדשה בשיר ובפרוזה של משוררינו וסופרינו הגדולים (עם תולדות כל סופר וערכו והערות נחוצות). י. ח. טביוב.
מחירו 90 ק', מכורך בבד הדר 1.15. פאר' 14 ק'.

46] תולדות היהודים (הסטוריה פופולרית ערוכה לעם ולבני הנעורים). יעקב פרנקל.
מחיר חלק א', ב', ג' 50 ק' כ"א. פאר' 6 ק'; חלקי ד', ה' 75 ק' כ"א. פאר' 10ק'. בשני כרכים מכ' הדר כל כרך 1.75 ר'. פארמא 20 קאפ'.

47] מלון של כים. מעברית לרוסית ואשכנזית (באותיות עבריות). מלון מלא ושלם לשפה העברית הישנה והחדשה, של התנ"ך, התלמוד והמדרשים ושל הספרות העברית החדשה. י. גרזובסקי וד"ר י. קלוזנר.
מחירו 2.35 רובל, מכ' הדר 2.60. פארטא 20 ק'.

Издательство „ТУШІЯ", Варшава. — Verlag „TUSCHIJAH", Warschau.

Herausgeber u. Eigenthümer: Verlag „Tuschijah". Verantwortlicher Redacteur: S. M. Laser. Druck von Josef Fischer in Krakau